FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)
den 14 maj 1998 *

I mål T-311/94,

BPB de Eendracht NV, tidigare Kartonfabriek de Eendracht NV, bolag bildat enligt nederländsk rätt, Appingedam (Nederländerna), företrätt av advokaterna Alexandre Vandencasteele, Bryssel, och Gordon Boyd Buchanan Jeffrey, Solicitor, Liverpool, delgivningsadress: advokatbyrån Arendt & Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt, Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd inledningsvis av Richard-Lyal, rättstjänsten, och Rosemary Caudwell, nationell tjänsteman med förordnande vid kommissionen, båda i egenskap av ombud, därefter av Richard Lyal biträdd av James Flynn, barrister, medlem av advokatsamfundet i England och Wales, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Goméz de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande,

* Rättegångsspråk: engelska.

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget, IV/C/33.833 — kartong (EGT L 243, s. 1),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden B. Vesterdorf samt domarna C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki och J. D. Cooke,

justitiesekreterare: byrådirektören J. Palacio González,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet som ägde rum mellan den 25 juni och den 8 juli 1997,

följande

Dom

Bakgrund

1 Föreliggande mål gäller kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget, IV/C/33.833 — kartong (EGT L 243, s. 1), ändrat före offentliggörandet genom kommissionens beslut av

den 26 juli 1994 (C(94) 2135 slutlig, nedan kallat beslutet). Genom beslutet bötfälldes 19 tillverkare och leverantörer av kartong inom gemenskapen för att ha överträtt artikel 85.1 i fördraget.

2 Den produkt som beslutet gällde är kartong. I beslutet nämns tre slags kartongkvaliteter, "GC", "GD" och "SBS".

3 Kartongkvaliteten GD (nedan kallad GD-kartong) är en kartong med grå insida (returfiber) som normalt används till förpackningar för andra varor än livsmedel.

4 Kartongkvaliteten GC (nedan kallad GC-kartong) är en kartong med vitt ytskikt som normalt används till livsmedelsförpackningar. GC-kartongen är av högre kvalitet än GD-kartongen. Under den period som beslutet gäller fanns det allmänt en prisskillnad mellan dessa två produkter på omkring 30 procent. I mindre utsträckning används GC-kartong av högre kvalitet även för grafiska ändamål.

5 SBS är en förkortning för helt vit kartong (nedan kallad SBS-kartong). Priset för denna kartongkvalitet ligger omkring 20 procent högre än priset för GC-kartong. Denna kartong används till förpackningar för livsmedel, kosmetika, läkemedel och cigaretter men är i huvudsak ämnad för grafiska ändamål.

6 Genom skrivelse av den 22 november 1990 inkom British Printing Industries Federation, en branschorganisation som företräder majoriteten av tillverkarna av tryckta förpackningar i Förenade kungariket (nedan kallad BPIF), med ett

informellt klagomål till kommissionen. BPIF gjorde gällande att de kartongtillverkare som levererade till Förenade kungariket hade företagit ett antal samtidiga och enhetliga prishöjningar och begärde att kommissionen skulle undersöka om det eventuellt förelåg en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler. För att försäkra sig om att detta initiativ offentliggjordes publicerade BPIF ett pressmeddelande. Innehållet i detta meddelande återgavs i branschtidningar under december 1990.

7 Den 12 december 1990 inkom även Fédération française du cartonnage med ett informellt klagomål till kommissionen, i vilket den redogjorde för sin uppfattning om den franska kartongmarknaden i ordalag som liknade dem BPIF använt i sitt klagomål.

8 Den 23 och 24 april 1991 genomförde kommissionens tjänstemän i enlighet med artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, Första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, 1962, s. 204, svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8, nedan kallad förordning nr 17) utan förvarning samtidiga undersökningar vid ett flertal företag och branschorganisationer inom kartongbranschen.

9 Efter dessa undersökningar begärde kommissionen med stöd av artikel 11 i förordning nr 17 upplysningar och handlingar av samtliga mottagare av beslutet.

10 De uppgifter som framkom av dessa undersökningar och av begäran om upplysningar och handlingar föranledde kommissionen att dra den slutsatsen att de berörda företagen från halvårsskiftet 1986 till april 1991 (i flertalet fall) hade deltagit i åtminstone en överträdelse av artikel 85.1 fördraget.

11 Kommissionen beslutade följaktligen att inleda ett förfarande för tillämpning av sistnämnda bestämmelse. Genom skrivelse av den 21 december 1992 sände kommissionen ett meddelande om anmärkningar till vart och ett av de berörda företagen. Samtliga dessa företag besvarade meddelandet skriftligen. Nio företag begärde att få yttra sig muntligen. Förhöret med dem ägde rum den 7—9 juni 1993.

12 Efter det att förfarandet hade avslutats fattade kommissionen beslutet, som innehåller följande bestämmelser:

"Artikel 1

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (som är verksamt under namnet BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (tidigare Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidigare Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidigare Tampella Española SA) och Moritz J. Weig GmbH & Co KG har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att deltaga,

— vad beträffar Buchmann och Rena från omkring mars 1988 till i vart fall slutet av år 1990,

— vad beträffar Enso Española i vart fall från mars 1988 till i vart fall slutet av april 1991,

— vad beträffar Gruber & Weber från i vart fall år 1988 till slutet av år 1990,

— vad beträffar övriga fall från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april år 1991,

i ett avtal och ett samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom Europeiska gemenskapen

— samlades regelbundet till hemliga och institutionaliserade möten i syfte att diskutera och enas om en gemensam konkurrensbegränsande branschplan,

— enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna,

— planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen,

— enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar,

— allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna,

— utbyte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder.

...

Artikel 3

Nedanstående företag åläggs följande böter för de överträdelser som har konstaterats i artikel 1:

...

viii) Kartonfabriek de Eendracht NV (med firmanamnet BPB de Eendracht NV), böter på 1 750 000 ecu,

..."

13 Enligt beslutet begicks överträdelsen inom ramen för ett organ kallat "Product Group Paperboard" (nedan kallat PG Paperboard) som var sammansatt av ett flertal grupper eller kommittéer.

14 Vid halvårsskiftet 1986 tillfördes "Presidents Working Group" (nedan kallad PWG) till detta organ, i vilken företrädare på hög nivå från de största kartongleverantörerna i gemenskapen (omkring åtta företag) ingick.

15 PWG:s verksamhet bestod bland annat i diskussioner om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser och kapacitet. I synnerhet fattades allmänna beslut om tidsplanen för och nivån på de prishöjningar som tillverkarna skulle genomföra.

16 PWG rapporterade till "President Conference" (nedan kallad PC), i vilken nästan samtliga verkställande direktörer för de berörda företagen (mer eller mindre regelbundet) deltog. PC sammanträdde två gånger per år under den aktuella perioden.

17 Vid slutet av år 1987 bildades "Joint Marketing Committee" (nedan kallad JMC). Dess huvudsakliga uppgift var dels att besluta om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras, dels att ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga priser inom Europa.

18 Slutligen diskuterade den ekonomiska kommittén (nedan kallad COE) bland annat prisvariationerna på de nationella marknaderna och orderstocken samt rapporterade sina slutsatser till JMC eller, fram till slutet av år 1987, till Marketing Committee som var JMC:s föregångare. COE bestod av försäljningsdirektörer från flertalet av de berörda företagen och sammanträdde vid flera tillfällen varje år.

19 Det framgår vidare av beslutet att kommissionen ansåg att PG Paperboards verksamhet främjades av ett informationsutbyte som möjliggjordes genom förvaltningsbolaget Fides med säte i Zürich (Schweiz). Enligt beslutet lämnade flertalet av medlemmarna av PG Paperboard regelbundna rapporter till Fides om order, produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande. Dessa rapporter bearbetades inom ramen för Fides-systemet, och de sammanställda uppgifterna översändes till deltagarna.

20 Sökanden BPB de Eendracht NV, tidigare Kartonfabriek de Eendracht NV, tillverkar GD-kartong. Enligt kommissionen deltog sökanden i möten med PC, JMC och COE under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1991.

Förfarande

21 Sökanden har väckt föreliggande talan genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 7 oktober 1994.

22 Sexton av de andra arton företag som anses ansvariga för överträdelsen har också väckt talan mot beslutet (mål T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 och T-354/94).

23 Sökanden i mål T-301/94, Laakmann Karton GmbH, återkallade sin talan genom skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 10 juni 1996, och målet avskrevs genom beslut av den 18 juli 1996 i mål T-301/94, Laakmann Karton mot kommissionen (inte publicerat i rättsfallssamlingen).

24 Fyra finska företag, som är medlemmar av branschorganisationen Finnboard och som i denna egenskap anses solidariskt ansvariga för betalningen av de böter som ålagts Finnboard, har också väckt talan mot beslutet (förenade målen T-339/94, T-340/94, T-341/94 och T-342/94).

25 Slutligen väcktes talan av sammanslutningen CEPI-Cartonboard, till vilken beslutet inte var riktat, som återkallade sin talan genom skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 8 januari 1997, och målet avskrevs genom beslut av den 6 mars 1997 i mål T-312/94, CEPI-Cartonboard mot kommissionen (inte publicerat i rättsfallssamlingen).

26 Förstainstansrätten kallade parterna i en skrivelse av den 5 februari 1997 till ett informellt möte, bland annat för att höra deras uppfattning om en eventuell

förening av målen T-295/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 och T-354/94 vad gäller det muntliga förfarandet. Vid detta möte, som ägde rum den 29 april 1997, godtog parterna en sådan förening.

27 Som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten medgav kommissionen i ett telefaxmeddelande av den 20 maj 1997 att handlingarna rörande Association of Cartonboard Manufacturers (nedan kallad ACBM), vilka inte hade delgetts sökanden under det administrativa förfarandet vid kommissionen, fick lämnas ut till sökanden. Genom skrivelse av den 12 maj 1997 informerade justitiesekreteraren vid förstainstansrätten sökanden om att den kunde ta del av nämnda handlingar.

28 Ordföranden för förstainstansrättens tredje avdelning i utökad sammansättning beslutade den 4 juni 1997 att förena de ovannämnda målen vad gäller det muntliga förfarandet på grund av sambandet dem emellan i enlighet med artikel 50 i rättegångsreglerna och biföll den begäran om konfidentiell behandling som sökanden i mål T-334/94 inkommit med.

29 Genom beslut av den 20 juni 1997 bifölls en begäran från sökanden i målet T-337/94 om konfidentiell behandling av en handling som inlämnats som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten.

30 Förstainstansrätten (tredje avdelningen i utökad sammansättning) beslutade på grundval av referentens rapport att inleda det muntliga förfarandet och vidtog åtgärder för processledning genom att anmoda parterna att besvara vissa skriftliga frågor samt att inkomma med vissa handlingar. Parterna rättade sig efter denna anmodan.

31 Parterna i målen som nämns i punkt 26 ovan utvecklade sin talan och besvarade förstainstansrättens frågor vid sammanträdet som ägde rum mellan den 25 juni och den 8 juli 1997.

Parternas yrkanden

32 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara beslutet,

— i andra hand ogiltigförklara artikel 2 i beslutet,

— i tredje hand fastställa att den påstådda överträdelsen inte pågick mellan halvårsskiftet 1986 och april 1991,

— i fjärde hand förklara att det geografiska område som den påstådda överträdelsen avser är felaktigt,

— i femte hand nedsätta bötesbeloppet,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

33 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

Yrkandet om ogiltigförklaring av beslutet

34 Sökanden har åberopat fyra grunder till stöd för yrkandet om ogiltigförklaring. Den första grunden avser att sökandens rätt till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte har preciserat de enskilda tillverkarnas agerande i vare sig meddelandet om anmärkningar eller i beslutet. Den andra grunden avser också att sökandens rätt till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte har delgett samtliga handlingar. Den tredje grunden avser att artikel 190 i fördraget har åsidosatts. Slutligen har kommissionen enligt den fjärde grunden åsidosatt artikel 85 i fördraget genom att göra en uppenbart oriktig såväl faktisk som rättslig bedömning.

35 Inledningsvis skall den första och den tredje grunden undersökas, därefter den fjärde grunden och slutligen den andra grunden.

A — *Huruvida rätten till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte har preciserat de enskilda tillverkarnas agerande i meddelandet om anmärkningar och i beslutet*

Parternas argument

36 Sökanden har inte bestritt att kommissionen kan fastställa att var och en av mottagarna av beslutet har deltagit i överträdelsen genom att, för det första, styrka förekomsten av överenskommelsen i dess helhet, dess funktionssätt samt huvud-

sakliga utmärkande drag, och därefter fastställa dels förekomsten av trovärdiga och övertygande bevis som gör det möjligt att knyta de olika tillverkarna till det gemensamma systemet, dels under vilka perioder varje tillverkare deltog i överenskommelsen (punkterna 116 och 117 i övervägandena i beslutet).

37 För det första har emellertid kommissionen inte på ett korrekt sätt definierat det ifrågavarande systemet, eftersom den inte exakt definierat systemets tillämpningsområde och omfattning. I det hänseendet är det felaktigt att anta att samtliga tillverkare som var medlemmar av PG Paperboard och ingick i dess olika organ även deltog i överenskommelsen (punkt 119 första stycket i övervägandena i beslutet). På samma sätt är det felaktigt att anta att COE:s verksamhet ingick i det rättsstridiga systemet (samma punkt andra stycket i övervägandena). Kommissionen har med sin slutsats att samtliga PG Paperboards organ hade i allt väsentligt rättsstridiga syften inte tagit hänsyn till den roll som PC eller COE spelade. Vad beträffar JMC anser sökanden att endast 5 av de 29 möten som hölls under den berörda perioden kan ha gällt prisfastställelse.

38 För det andra måste kommissionen enligt sökanden bevisa att varje mottagare klart kan utläsa av beslutet de anmärkningar som riktats mot denne (förstainstansrättens dom av den 10 mars 1992 i mål T-12/89, Solvay mot kommissionen, REG 1992, s. II-907, punkt 276). Detta krav har dock inte uppfyllts i sökandens fall. I motsats till kommissionens uttalande i punkt 118 i övervägandena i beslutet finns det inga direkta bevis som styrker att sökanden deltog i överträdelsen.

39 Sökanden har avvisat kommissionens påstående, enligt vilket "att det inte fanns någonting som tydde på att företagen kunde välja vilka delar av överenskommelsen de ville delta i och att de kunde stå utanför andra delar av överenskommelsen"

(punkt 116 andra stycket i övervägandena). Denna slutsats förutsätter att kommissionen har fastställt att ett företag inte kunde delta i en del av detta system utan att samtidigt delta i samtliga delar av systemet. Kommissionen har emellertid själv medgett att vissa av de mest betydelsefulla momenten i det påstådda systemet var förbehållna de stora tillverkarna (punkterna 36, 51 och 71 i övervägandena).

40 Kommissionen har vidare i strid med principen om att man är oskyldig till motsatsen har bevisats presumerat att företagen var skyldiga (punkt 116 sista stycket i övervägandena), trots att det inte fanns något skriftligt bevis för detta.

41 Vad beträffar sökanden är endast de anmärkningar som preciseras i de enskilda upplysningar som bifogades meddelandet om anmärkningar giltiga, närmare bestämt de som avser att sökanden deltog i en samordnad prishöjning i Förenade kungariket i april 1989, april 1990 och januari 1991.

42 Sökanden har påstått att den i meddelandet om anmärkningar inte anklagades för att ha deltagit i den samordnade prishöjningen år 1987 i Förenade kungariket. Kommissionen har inte kunnat ändra detta förhållande endast genom att i en skrivelse av den 4 maj 1993 påpeka förekomsten av en teknisk bilaga till handlingarna avseende prisinitiativen.

43 Kommissionen har erinrat om sin inställning, vilken framgår av punkterna 116 och 117 i övervägandena i beslutet.

44 Kommissionen är inte skyldig att dela in företagens ageranden i olika bestämda överträdelser, och de enskilda tillverkarnas deltagande vid en viss tidpunkt eller i ett visst moment i överenskommelsen kan inte anses vederlagt enbart på grund av

att deras inblandning inte styrks av direkta bevis (förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-1/89, Rhône-Poulenc mot kommissionen, REG 1991, s. II-867, punkt 126).

45 I varje fall har kommissionen som svar på sökandens argument hävdat att den exakta räckvidden och omfattningen av det gemensamma systemet är korrekt angivna (punkt 119 i övervägandena i beslutet).

46 Vidare framgår anmärkningarna mot sökanden tillräckligt klart av meddelandet om anmärkningar och av beslutet.

47 Slutligen styrks sökandens deltagande i överenskommelsen av att den var medlem av PG Paperboard och att den under den aktuella perioden deltog regelbundet i möten med PC, JMC och COE.

48 Vad beträffar sökandens påstående att de enda anmärkningar som klart och på giltigt sätt anförts mot sökanden är de som framgår av de enskilda upplysningarna, det vill säga sökandens deltagande i samordnade prishöjningar i Förenade kungariket under åren 1989, 1990 och 1991, har kommissionen gjort gällande att sökanden avsiktligt vägrat att läsa meddelandet om anmärkningar och de enskilda upplysningarna tillsammans, trots den uttryckliga uppmaningen att göra detta som följer av det inramade textavsnittet i de enskilda upplysningarna, på sidan 75 i meddelandet om anmärkningar och i kommissionens skrivelse av den 4 maj 1993. Sökanden påståenden angående den samordnade prishöjningen år 1987 är således ogrundade.

Förstainstansrättens bedömning

49 Sökanden argumentation enligt vilken kommissionen har åsidosatt dess rätt till försvar genom att underlåta att precisera de enskilda tillverkarnas ageranden i beslutet kan inte godtas.

50 I den mån argumentationen avser att visa att de anmärkningar som riktats mot sökanden inte framgår tillräckligt klart av beslutet, skall den undersökas tillsammans med grunden avseende att motiveringsskyldigheten har åsidosatts. I den utsträckning argumentationen innebär att sökanden bestrider att beslutet innehåller ett bevis för dess deltagande i överenskommelsen, skall den undersökas i samband med prövningen av grunderna för beslutet. Detta medför att argumentationen saknar relevans i det aktuella sammanhanget.

51 Sökandens argumentation enligt vilken de enda giltiga anmärkningar som har riktats mot denne är de som anges i de enskilda upplysningar som bifogades meddelandet om anmärkningar kan inte heller godtas.

52 Det räcker att konstatera i det hänseendet att det uttryckligen anges i inledningen till nämnda enskilda upplysningar som sänts till sökanden att "de enskilda upplysningarna och meddelandet om anmärkningar skall läsas tillsammans".

53 De enskilda upplysningarna innehåller följande klargöranden:

"De omständigheter som nämns under rubriken 'Huvudsakliga bevis för företagets deltagande i överenskommelsen' är inte avsedda att utgöra en uttömmande redogörelse för alla de punkter på vilka Ert företag har överträtt artikel 85. Andra

detaljer avseende överträdelsen i vilken Ert företag anklagas för att ha deltagit nämns i meddelandet om anmärkningar. De omständigheter som anges här utgör de viktigaste direkta och/eller indirekta bevisen för att Ert företag har deltagit i överenskommelsen."

54 Slutligen redogör kommissionen i meddelandet om anmärkningar (s. 75—78) för skälen till att samtliga mottagare av denna handling klandras för att ha deltagit i alla de påtalade konkurrensbegränsande aktiviteterna. Denna förklaring är för övrigt analog med den som förekommer i punkt 116—119 i övervägandena i beslutet.

55 Det preciseras sålunda (s. 76) att i ett fall som det föreliggande "räcker det, så snart kartellens förekomst och funktionssätt har styrkts, i själva verket att knyta varje deltagare till den gemensamma verksamheten genom trovärdiga och övertygande bevis samt fastställa hur länge de var anslutna till systemet".

56 Mot denna bakgrund finns det anledning anse att anmärkningen, enligt vilken sökanden deltog i den påstådda överenskommelsen i dess helhet, är tillräckligt klart uttryckt i meddelandet om anmärkningar för att sökanden faktiskt har kunnat ta del av den. Meddelandet om anmärkningar har därför på denna punkt uppfyllt sitt syfte att ge företagen alla de upplysningar som de behöver för att de skall kunna försvara sig på ett effektivt sätt innan kommissionen fattar ett slutligt beslut (se domstolens dom av den 31 mars 1993 i de förenade målen C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 och C-125/85—C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö m. fl. mot kommissionen, REG 1993, s. I-1307, punkt 42; svensk specialutgåva, häfte 14).

57 Slutligen kan inte heller det påståendet godtas att sökandens rätt till försvar har åsidosatts till följd av att den i meddelandet om anmärkningar inte klandrades för att ha deltagit i en samverkan kring prishöjningarna i Förenade kungariket i januari 1987. Det är inte nödvändigt att undersöka om denna anmärkning framgår tillräckligt klart av meddelandet om anmärkningar, utan det räcker att konstatera att

kommissionen, efter ha erhållit sökandens svar på meddelandet om anmärkningar, i sin skrivelse av den 4 maj 1993 betonar att den klandrade sökanden för att ha deltagit i en samverkan kring prishöjningar i Förenade kungariket i januari 1987.

58 I den skrivelsen anges följande:

"Även vad beträffar de påstådda 'prisinitiativen' i egentlig mening, är det inte korrekt att hävda (punkt 52 i Ert svar) att 'kommissionen inte påstår att [Kartonfabriek de Eendracht] deltog i ett samordnat prisinitiativ i Förenade kungariket i januari 1987' och inte heller (punkt 64) att 'kommissionen inte har påstått att höjningen i januari 1987 var resultatet av en samordning mellan tillverkarna'. Dessa kommentarer återges i punkt 150 i ert svar.

Kommissionen påstår helt klart att prisinitiativet år 1987 var ett samordnat avtal och att Er klient deltog i det.

I detta hänseende behöver jag enbart hänvisa Er till formulär A i handlingarna om 'prisinitiativ' och i synnerhet till tredje stycket på sidan tre samt hela sidan fyra."

59 Sökanden gavs i skrivelsen av den 4 maj 1993 uttryckligen möjlighet att under det administrativa förfarandet och inom en frist av tre veckor yttra sig om bland annat anmärkningen avseende att den deltagit i samverkan kring prishöjningen i Förenade kungariket i januari 1987. Kommissionen har följaktligen inte hindrat sökanden från att i tid yttra sig om denna anmärkning (se med samma innebörd

domstolens dom av den 13 februari 1979 i mål 85/76, Hoffmann-La Roche mot kommissionen, REG 1979, s. 461, punkt 11, svensk specialutgåva, häfte 4, och av den 25 oktober 1983 i mål 107/82, AEG mot kommissionen, REG 1983, s. 3151, punkt 27; svensk specialutgåva, häfte 7).

60 Talan kan därför inte vinna bifall på denna grund.

B — *Huruvida artikel 190 i fördraget har åsidosatts*

Parternas argument

61 Sökanden har framhållit att den i sitt svar på meddelandet om anmärkningar redogjort för skälen till att den anser att inga av de handlingar som kan ha beaktats av kommissionen styrker dennas påståenden. Kommissionen har särskilt och uttryckligen ombetts att precisera sina anmärkningar. Den har emellertid avstått från att bemöta sökandens argument.

62 Kommissionen anser att dess anmärkningar klart framgår av meddelandet om anmärkningar. Enligt artikel 190 i fördraget är den endast skyldig att anföra bevis samt rättsliga och ekonomiska argument till stöd för sitt beslut, vilket den i föreliggande fall har gjort genom att identifiera och förebringa bevis som styrker att sökanden deltog i en enda överträdelse, genom att i beslutet i detalj redogöra för Storas förklaringar och de skriftliga bevisen för syftet med kommittéerna inom PG Paperboard samt genom att fastställa vid vilka möten sökanden var närvarande samt de prishöjningar som sökanden genomförde i överensstämmelse med de beslut som fattades inom ramen för överenskommelsen.

63 I varje fall var sökanden okunnig om den detaljerade granskningen av dess huvudargument och kunde, med undantag av sitt påstående angående prishöjningen år

1987, inte nämna på vilken punkt kommissionen skulle ha underlåtit att precisera de anmärkningar som den riktade mot sökanden.

Förstainstansrättens bedömning

64 Sökanden argument skall förstås på så sätt att beslutet är otillräckligt motiverat vad beträffar sökandens deltagande i överträdelsen.

65 I detta avseende gäller enligt fast rättspraxis (domstolens dom av den 4 juli 1963 i mål 24/62, Tyskland mot kommissionen, REG 1963, s. 129 och 143, och av den 17 januari 1984 i de förenade målen 43/82 och 63/82, VBVB och VBBB mot kommissionen, REG 1984, s. 19, punkt 22, svensk specialutgåva, häfte 7, och förstainstansrättens dom av den 24 januari 1992 i mål T-44/90, La Cinq mot kommissionen, REG 1992, s. II-1, punkt 42) att motiveringen av ett beslut som går någon emot skall göra det möjligt för gemenskapsdomstolarna att pröva beslutets lagenlighet och upplysa den berörde om skälen för den vidtagna åtgärden för att denne skall kunna göra gällande sina rättigheter och bedöma om beslutet är välgrundat.

66 Av det följer att bristen på motivering eller en otillräcklig sådan utgör en grund som hänför sig till invändningen att väsentliga formföreskrifter har åsidosatts, och den skiljer sig därmed från den grund under vilken det anförs att motiveringen av beslutet är oriktig. Prövningen av den sistnämnda grunden innefattar nämligen en prövning av om beslutet är välgrundat.

67 I föreliggande fall innehåller beslutet direkta hänvisningar till sökanden i samband med beskrivningen av de samordnade prishöjningarna (punkt 79 i övervägandena, tabellerna A, D, F och G som bifogas beslutet). Punkterna i beslutet som innehåller en beskrivning av de diskussioner med ett konkurrensbegränsande syfte som fördes inom JMC (bland annat punkterna 44—46, 58, 71, 73, 84, 85 och 87 i övervägandena), avser utan tvekan sökanden som inte heller förnekat att den deltog i

två av detta organs möten. Slutligen framgår klart av beslutet hur kommissionen resonerade när den kom fram till att sökanden hade deltagit i en övergripande överenskommelse (punkt 116—119 i övervägandena).

68 Mot denna bakgrund ges sökanden tillräcklig ledning av motiveringen av beslutet för att den skall kunna avgöra vilka huvudsakliga faktiska och rättsliga omständigheter som låg till grund för det resonemang som föranledde kommissionen att anse sökanden som delaktig i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

69 Av detta följer att talan inte kan vinna bifall på den grunden att motiveringen av beslutet är otillräcklig.

C — *Huruvida artikel 85 i fördraget har åsidosatts till följd av att kommissionens faktiska och rättsliga bedömning var uppenbart oriktig*

Parternas argument

PG Paperboards organ

— PC:s uppgifter och sökandens deltagande

70 Sökanden har hävdat att den under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1991 var närvarande vid två av de nio möten med PC som kommissionen påvisat, närmare bestämt den 4 december 1987 och den 17 november 1988. Sökanden deltog

aldrig i mötet den 20 maj 1987, i motsats till vad som anges i tabell 3 som bifogas beslutet.

71 Sökanden har bestritt att PC:s uppgift skulle ha varit att till tillverkarna vidarebefordra de priser som påstås ha överenskommits inom PWG. Påståendet att PC erhöll rapporter från PWG och att dess medlemmar var informerade om de priser som skulle tillämpas förutsätter att ett sådant meddelande lämnades under ett möte med PC direkt efter ett möte med PWG under vilket en prishöjning hade beslutats. Sökandens deltagande i PC:s möten var emellertid inte bara sporadiskt, utan det följer även av tidsplanen för dess deltagande att den var okunnig om de påstådda prisinitiativen.

72 Sökanden har också gjort gällande att beskrivningen av hur PWG:s beslut meddelades till PC (punkt 38 i övervägandena i beslutet) vilar på motsägelsefulla förklaringar av Stora och Roos, den sistnämnde tidigare medlem av ledningen för Feldmühle som ingår i Storakoncernen (se punkt 127 nedan).

73 Sökanden har bestritt att den interna skrivelse som påträffades hos Mayr-Melnhofs agent i Förenade kungariket avseende ett möte den 10 november 1986 (punkt 41 i övervägandena i beslutet, bilaga 61 till meddelandet om anmärkningar) innehåller uppgifter som avslöjar att det bedrevs en politik avseende prissamverkan inom PC. Det har inte styrkts att nämnda skrivelse härrörde från ett möte med PWG eller PC och inte ett annat privat möte. Vidare utgör den inget stöd för kommissionens slutsats att medlemmarna av PC blev informerade om vilket pris som skulle tillämpas.

74 Slutligen förekommer kommissionens påstående att PC:s roll även var att övervaka genomförandet av prisinitiativen inte i beslutet och detta påstående är dessutom ogrundat. Stora har aldrig förklarat att PC hade ett sådant syfte.

75 Sökanden har även allmänt bestritt att det fördes diskussioner inom PC angående en gemensam konkurrensbegränsande branschplan (artikel 1 i beslutet).

76 Kommissionen har i sin duplik medgett att sökanden inte deltog i PC:s möte den 20 maj 1987 och att uppgiften i tabell 3 som bifogas beslutet är felaktig. Sökanden deltog emellertid i PC:s möten den 26 juni 1986 och den 17 november 1988. Det har inte bevisats att sökanden deltog i sådana möten i ett annat syfte än överenskommelsens (förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-3/89, Atochem mot kommissionen, REG 1991, s. II-1177, punkterna 53 och 54) eller att sökanden drog sig ur det gemensamma initiativet.

77 Kommissionen anser att argumentet avseende tidsplanen, enligt vilket prisinitiativen inte hade kunnat vara föremål för diskussion under PC:s möten är vilseledande av två skäl. För det första har sökanden inte avslöjat antalet möten eller tidpunkterna för de möten i vilka den deltog. För det andra har Stora lämnat en tillfredsställande beskrivning av PC:s uppgifter (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, s. 4 och 5) och det framgår klart att PC:s möten hade ett i huvudsak otillåtet syfte. I alla händelser sammanfaller sökandens deltagande i PC:s möten enligt tidsplanen med de kända prisinitiativen.

78 Slutligen kan kommissionen inte godta sökandens påstående att det inte finns något som bevisar att skrivelsen, som utgör bilaga 61 till meddelandet om anmärkningar, gäller ett av PC:s möten (mötet den 10 november 1986). Kommissionen har understrukit att Weig inte började delta i PWG förrän år 1988, medan en företrädare för denna tillverkare nämns i skrivelsen. Emellertid kvarstår att förhållandena mellan PWG och PC betonas i skrivelsen, såsom de har beskrivits av Stora. Det finns därför anledning anse att skrivelsen faktiskt gäller ett av PC:s möten.

— JMC:s uppgifter och sökandens deltagande

79 Sökanden har för det första framhållit att den endast deltog i två av JMC:s möten, den 4 april 1989 och den 20 november 1990, av de 29 möten som enligt kommissionen ägde rum under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1991.

80 Sökanden har vidare bestritt kommissionens slutsatser avseende JMC:s uppgifter. Med hänsyn till tidsföljden för de möten i vilka sökanden deltog har den avvisat beskrivningen av JMC:s huvudsyfte som framgår av punkt 44 i övervägandena i beslutet. Sökanden har i synnerhet bestritt att JMC:s möte den 4 april 1989 syftade till att bedöma om det var möjligt att genomföra en prishöjning eller till att fastställa hur det påstådda prisinitiativet i mars-april 1989 som beslutades av PWG skulle kunna genomföras, eftersom tillverkarna i slutet av år 1988 (punkt 79 i övervägandena i beslutet) skulle ha enats om att en prishöjning skulle genomföras i mars 1989 och att nämnda prisinitiativ skulle ha tillkännagetts av tillverkarna i januari 1989. Sökanden har även bestritt att JMC:s möte i november 1990 skulle haft till syfte att förbereda det påstådda prisinitiativet i januari 1991 samt fastställa hur detta skulle genomföras. Enligt kommissionen togs detta prisinitiativ i juni 1990 samt tillkännagavs i september-oktober 1990, det vill säga före JMC:s möte i november. Vidare framgår det av punkterna 87 och 88 i övervägandena i beslutet att höjningen hade bestämts i detalj vid JMC:s möte den 6 september 1990.

81 Sökanden har även allmänt bestritt att det skulle ha förts diskussioner inom JMC angående en gemensam konkurrensbegränsande branschplan (artikel 1 i beslutet).

82 Sökanden har medgett att kommissionen har visat att bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar — anteckningar av försäljningschefen vid Rena — och bilaga 109 — en konfidentiell rapport från marknadschefen vid Mayr-Melnhof till Katzner (försäljningschef vid Mayr-Melnhof-koncernen i Tyskland) — var handlingar som

gällde JMC:s möten. Dessa möten ägnades emellertid åt kartongkvaliteten GC, som sökanden inte tillverkar. Bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar innehåller dessutom olika uppgifter, varav endast en del härrör från ett av JMC:s möten (se Renas följebrev, bilaga 116 till meddelandet om anmärkningar).

83 Det har inte bevisats att de andra handlingar som kommissionen har åberopat gällde JMC. Det är således inte styrkt att bilaga 111 till meddelandet om anmärkningar — den maskinskrivna prislistan avfattad på svenska som påträffades hos Rena, i vilken det "angavs tidpunkt för och storleken på höjningarna för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna" (punkt 80 i övervägandena i beslutet) — hänför sig vare sig till JMC:s möte eller till något annat möte med ett av PG Paperboards organ.

84 Sökanden har påpekat att skrivelsen av den 11 januari 1990 från försäljningschefen vid FS-karton (bilaga 113 till meddelandet om anmärkningar), nämnd i punkt 84 i övervägandena i beslutet, enligt kommissionen gällde ett av JMC:s möten ägnat åt genomförandet av initiativet i mars/april 1990. Sökanden har emellertid framhållit att det enligt Mayr-Melnhofs förklaringar var en intern skrivelse som upprättats inför ett möte, och att det inte finns något som helst annat bevis i det avseendet.

85 De detaljerade anteckningarna från Rena angående JMC:s möte den 6 september 1990 (bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar), nämnda i punkt 87 i övervägandena i beslutet, var enligt Rena "endast ett utkast inför ett budgetmöte". Eftersom denna handling gällde GD-kvaliteter, drog dess upphovsman felaktigt slutsatsen att samtliga tillverkare skulle tillkännage en prishöjning den 8 oktober. Sökanden har i det avseendet gjort gällande att den tillkännagav en prishöjning först den 31 oktober samt har bestritt att den var part i det påstådda avtalet om att höja priserna på GD-kvaliteterna.

86 Sökanden har vidare avvisat kommissionens slutsats att även om samtliga handlingar rörande JMC:s möten som kommissionen erhållit gäller GC-kvaliteter, kan dessa, i brist på andra skriftliga bevis, generellt anses representativa för mötena

avseende GD-kvaliteter samt för syftet med JMC:s möten i allmänhet (punkt 113 i övervägandena i beslutet). Sökanden har hävdat att Stora, i de förklaringar kommissionen har åberopat i sitt svaromål, inte har skilt mellan de möten i vilka tillverkare av GC-kartong deltog och de möten i vilka tillverkare av GD-kartong deltog.

87 Enligt sökanden har kommissionen konstaterat att 29 möten med JMC hölls under den aktuella perioden, men att endast fem prisinitiativ togs. Sökanden har därav dragit slutsatsen att JMC endast fullgjorde sina påstått rättsstridiga uppgifter under ett fåtal möten, det vill säga de som direkt gällde PWG:s påstådda prisinitiativ.

88 Slutligen anser sökanden att det saknas stöd för påståendet att "PWG fattade sina principbeslut om tidsplan och storleken på prishöjningarna på grundval av det förberedande arbete som utförts inom JMC" (punkt 72 i övervägandena i beslutet).

89 Kommissionen har påpekat att sökanden deltog i JMC:s möten den 3/4 april 1989 och den 19/20 november 1990. Sökanden har i övrigt medgett att den hade ingående diskussioner med sina kollegor avseende de möten i vilka den inte hade deltagit. Vidare har olika bevis (bilagorna 109, 113, 117 och 118 till meddelandet om anmärkningar) motbevisat sökandens påståenden, eftersom dessa bevis styrker att JMC:s syfte i första hand var att avgöra om och i så fall hur prishöjningarna skulle kunna genomföras samt delge PWG sina slutsatser och i andra hand fastlägga hur de prisinitiativ som beslutades av PWG skulle utformas för varje land och för de viktigaste kunderna i syfte att inrätta ett system med likvärdiga priser i Europa (punkt 44 i övervägandena i beslutet). Slutligen framgår det av Storas andra förklaring (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, s. 9) att det ingick i JMC:s roll att diskutera svårigheten att genomföra dessa prishöjningar för såväl GC-som GD-kvaliteter.

90 Vad särskilt gäller prishöjningen i april 1989 deltog sökanden i PC:s möte den 17 november 1988 under vilket höjningen i princip slogs fast. Den höjning sökanden tillämpade, det vill säga 25 UKL för Förenade kungariket, tillkännagavs för dess kunder den 16 februari samt trädde i kraft den 10 maj 1989. Det framgår av två handlingar att sökandens agerande var ett resultat av överenskommelsen, närmare bestämt en odaterad prislista som påträffades hos Finnboard (UK) Ltd, kallad "Prishöjning andra kvartalet 1989", i vilken prishöjningarna på varje nationell marknad, inklusive Förenade kungariket, angavs för GD-kvaliteter, och en handling från Fiskeby av den 14 februari 1989 (handling D-G-1) som bekräftar dessa uppgifter. Kommissionen har i detta sammanhang erinrat om att sökanden deltog i JMC:s möte den 3/4 april 1989 och att sökandens agent i Förenade kungariket den 4 april 1989 deltog i ett möte med Paper Agents Association (nedan kallad PAA) i syfte att diskutera genomförandet av det avtal som ingåtts inom ramen för överenskommelsen.

91 Vad gäller prishöjningen i januari 1991 framgår det av handlingarna avseende JMC:s möte den 6 september 1990 (anteckningarna från Rena) att den skulle tillkännages för samtliga kvaliteter, att den uppgick till 40 UKL i Förenade kungariket samt skulle träda i kraft den 31 januari 1991. Kommissionen känner inte till om sökanden deltog i detta möte, men har anfört att sökanden var företrädd vid PAA:s möte den 18 september 1990 då nämnda höjning diskuterades enligt en skrivelse från Iggesund Board Sales (bilaga 132 till meddelandet om anmärkningar). JMC:s möte den 19 och den 20 november 1990 ägnades enligt kommissionen åt övervakningen av hur genomförandet av höjningen fortskred. Denna hade nämligen tillkännagetts av sökanden den 31 oktober 1990. Sökanden höjde sina priser med 40 UKL från och med den 28 januari 1991.

92 Kommissionen har slutligen avvisat sökandens påstående att JMC:s möten endast gällde GC-kartong. Anteckningarna från Rena angående JMC:s möte av den 6 september 1990 (bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar) gällde en prishöjning för samtliga kvaliteter, vilket styrker Storas förklaringar på denna punkt (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, s. 6 och 8).

93 Anteckningarna från Rena avseende JMC:s möte den 6 september 1989 (bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar) innehåller detaljerade uppgifter om prishöjningar som hade tillkännagetts i de olika nationella valutorna samt en utvärdering av kundernas reaktioner och av hur långt genomförandet på varje nationell marknad framskridit.

— COE:s uppgifter och sökandens deltagande

94 Sökanden, som har förklarat att den deltog i sju möten under den period som avses i beslutet, har hävdat att COE diskuterade frågor som var av legitimt intresse för branschen.

95 Den har bestritt att det centrala syftet med dessa diskussioner var att analysera och utvärdera situationen på kartongmarknaden i olika länder (punkt 50 i övervägandena i beslutet).

96 Kommissionens påstående att det "[inte] rörde det sig ... om diffusa diskussioner om marknadsvillkor, utan samtalen, som gällde villkoren på varje nationell marknad, skall ses mot bakgrund av de planerade prisinitiativen och i synnerhet mot bakgrund av att det i samband med höjningarna ansågs nödvändigt att tillfälligt stänga anläggningar" (punkt 50 första stycket i övervägandena) är inte styrkt. Av skrivelsen från företrädaren för FS-Karton (bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar), som enligt kommissionen gällde "huvudpunkterna" för COE:s möte den 3 oktober 1989, framgår i själva verket att COE hade genomfört en allmän studie av marknadsvillkoren i varje land, bland annat avseende orderstock. Den enda anspelningen på en påstått samordnad prishöjning gällde den franska marknaden och i skrivelsen nämns endast den politik som det företag som gett upphov till skrivelsen hade för avsikt att föra.

97 Sökanden har bestritt kommissionens påstående i punkt 119 i övervägandena i beslutet att det inte var trovärdigt att de som deltog i COE:s möten kunde vara okunniga om det rättsstridiga syftet med de uppgifter som de medvetet lämnade till JMC. Enligt sökanden har kommissionen tagit åsikter för fakta, och vidare får påståendet inte stöd i några bevis.

98 Kommissionen har för det första preciserat att COE:s agerande måste förstås mot bakgrund av överträdelsen i dess helhet och JMC:s uppgifter, i vars möten sökanden deltog och till vilken COE rapporterade. De frågor som avhandlades inom COE har beskrivits av Stora. Den omständigheten att COE inte enbart hade till uppgift att utbyta sammanställd statistik framgår av en skrivelse från en företrädare för FS-Karton angående COE:s möte den 3 oktober 1989 (se ovan punkt 115). I den skrivelsen redogörs för de diskussioner som fördes om orderstocken hos tillverkarna av GC- och GD-kartong, inklusive deras individuella situation.

99 Slutligen har kommissionen avvisat sökandens påstående att informationsutbytet inom COE hade en godtagbar förklaring. Detta påstående motsägs inte bara av de diskussioner som framgår av skrivelsen om mötet den 3 oktober 1989, utan även av de diskussioner som fördes under JMC:s möte den 16 oktober samma år. Av de sistnämnda diskussionerna framgick att orderstocken hade varit en avgörande faktor för genomförandet av en prishöjning.

Prisinitiativen

100 För det första har sökanden hävdat att den självständigt beslutade om den skulle anpassa sina priser till de priser som hölls av de dominerande företagen på marknaden eller inte.

101 Normalt brukade den ompröva sina priser i Förenade kungariket halvårsvis — vanligen i april och i oktober.

102 Vad beträffar prishöjningen i april 1989 har sökanden förklarat att den 16 februari 1989 tillkännagav en prishöjning i Förenade kungariket med 25 UKL, som trädde i kraft den 10 maj samma år. Prishöjningen syftade till att anpassa sökandens priser till de priser som de dominerande företagen på marknaden höll efter att följande omständigheter hade beaktats

— läget i den brittiska ekonomin,

— den starka efterfrågan i slutet av år 1988,

— tecknen på att råvarupriserna höll på att stabiliseras,

— information som offentliggjordes den 1 februari 1989 i en branschtidning "EUWID Pulp & Paper" (bilaga G till sökandens svar på meddelandet om anmärkningar) enligt vilken höjningar av de tyska priserna hade tillkännagetts varvid priset på GD-kvaliteter höjdes från 8 till 10 DEM den 1 maj 1989,

— Mayr-Melnhofs tillkännagivande den 6 februari 1989 om en prishöjning i Förenade kungariket som skulle träda i kraft i april 1989 samt ett tillkännagivande av SCA Colthrop två dagar senare om en liknande höjning som även den skulle träda i kraft i april.

103 Sökanden har hävdat att enligt de handlingar som kommissionen har åberopat avsågs det i avtalet om prishöjning i Förenade kungariket på GD-kvaliteterna att höjningen skulle träda i kraft den 1 maj. Sökanden höjde emellertid inte sina priser förrän den 10 maj.

104 Sökandens närvaro vid JMC:s möte den 4 april 1989 ändrar inte detta förhållande, eftersom mötets syfte varken kunde ha varit att fastställa om en prishöjning kunde genomföras (höjningen skulle ha beslutats under slutet av år 1988) eller att detaljreglera det påstådda prisinitiativ som PWG beslutat. Då prishöjningen ännu inte hade genomförts på marknaden, kunde mötet inte heller ha syftat till att övervaka att den verkligen genomfördes efter att den hade trätt i kraft.

105 Slutligen kan det inte godtas att kommissionen i sitt svaromål klandrar sökanden för att dess agent var närvarande vid PAA:s möten, eftersom denna agent är helt självständig.

106 Vad beträffar prishöjningen i april 1990 påtalades det i flera nummer av branschtidningen EUWID Pulp & Paper att en prishöjning var nära förestående. Bland annat tillkännagavs i denna tidning att en prishöjning med 8 procent planerades till mars, men att den skulle bli högre i Förenade kungariket på grund av pundets svaga ställning (numret den 20 december 1989). I numret av den 17 januari angavs att Mayr-Melnhof hade skickat en rundskrivelse till sina kunder med ett tillkännagivande om prishöjningar. I följande nummer bekräftades att prishöjningar på 8 procent planerades till mars. Sökanden erhöll därefter bekräftelser via marknaden om den höjning i Förenade kungariket som Mayr-Melnhof tillkännagett och som skulle träda i kraft i mars.

107 Med hänsyn till att växelkurserna föll i slutet av år 1989 och till sänkningen av marknadspriserna ansåg sökanden att det var nödvändigt att anpassa sig till de prisledande företagen.

108 Vad beträffar prishöjningen i januari 1991 har sökanden gjort gällande att den kände till att dess driftskostnader för år 1991 skulle stiga kraftigt framförallt på grund av en höjning av gaspriserna samt nyanställningar.

109 Mot denna bakgrund har sökanden hävdat att den genom branschtidningarna, i synnerhet tidningen EUWID Pulp & Paper, fick kännedom om att en prishöjning planerades av tillverkarna från början av år 1991. Denna uppgift framkom i början av augusti och bekräftades i numret av den 12 september 1990. Enligt numret av EUWID Pulp & Paper av den 25 september 1990 skulle Mayr-Melnhof höja sina priser från den 7 januari med 40 UKL per ton. I numret av den 24 oktober 1990 bekräftades att även Feldmühle hade tillkännagett liknande höjningar. Rapporterna om marknadsläget som sökanden fått av sina kunder och av andra källor bekräftade att SCA Colthrop hade tillkännagett en prishöjning den 29 oktober. Mot denna bakgrund beslutade sökanden den 31 oktober 1990 att höja sina priser med ett liknande belopp på marknaden i Förenade kungariket för att anpassa sina priser till konkurrenternas.

110 För det andra har sökanden hävdat att kommissionen inte har några direkta bevis för att sökanden deltog i en samverkan.

111 Eftersom kommissionen inte har bevisat att sökanden regelbundet deltog i PG Paperboards möten eller i möten under vilka konkurrensbegränsande förfaranden diskuterades, kan den inte åberopa förstainstansrättens rättspraxis enligt vilken det ankommer på företaget att styrka att det inte samtyckt till det initiativ som beslutades vid mötena när sådana omständigheter har bevisats.

112 Kommissionen har för det första erinrat om att den inte godtar sökandens försök att dela upp överträdelsen. Kommissionen anser att det är vilseledande att från sökandens sida göra gällande att den anklagas för att ha medverkat till konkurrensbegränsande förfaranden enbart i Förenade kungariket, när systemet innebar att samordnade priser fastställdes inom hela gemenskapen samt genomfördes på varje nationell marknad.

113 Kommissionen har bestritt att sökanden självständigt skulle ha anpassat sina priser efter konkurrenternas priser. Den har framhållit att sökandens agent deltog i möten under vilka genomförandet av överenskommelsen på det nationella planet diskuterades, vilket sökanden kände till, eftersom agenter handlar efter instruktion från sina uppdragsgivare. Kommissionen har även understrukit att sökanden deltog regelbundet i möten med kommittéerna inom PG Paperboard under vilka prisinitiativen diskuterades och att den har medgett att den hade telefonkontakt med andra tillverkare avseende de möten i vilka den inte var närvarande. Sökanden har vidare inte visat att den inte ställde sig bakom det samförstånd som hade uppnåtts mellan parterna i överenskommelsen och den fortsatte att delta i mötena även efter kommissionens undersökningar.

114 När det har styrkts att ett företag har deltagit regelbundet i möten där det till exempel har varit fråga om prisinitiativ ankommer det, enligt kommissionen, på företaget att visa att det inte har samtyckt till det initiativ som beslutats under mötena. Företaget måste då kunna styrka att dess konkurrenter kände till att det inte ställde sig bakom det samförstånd som uppnåtts under mötena (se förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-2/89, Petrofina mot kommissionen, REG 1991, s. II-1087, dom i det ovannämnda målet Atochem mot kommissionen, samt domar av den 10 mars 1992 i mål T-9/89, Hüls mot kommissionen, REG 1992, s. II-499 och i mål T-13/89, ICI mot kommissionen, REG 1992, s. II-1021; svensk specialutgåva, häfte 12).

Politiken inriktad på "pris framför kvantitet"

115 Sökanden har bestritt att den skulle ha deltagit i en överenskommelse "om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar" (artikel 1 åttonde strecksatsen) och att den vidtagit "samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna" (artikel 1 nionde strecksatsen).

116 Kommissionens bevis tillåter inte den slutsatsen att de små kartongtillverkarna hade gått med på den påstådda politiken inriktad på "pris framför kvantitet".

Kommissionens uttalande att de små tillverkarna var medvetna om att det var nödvändigt att de anpassade sitt eget uppträdande med hänsyn till den generella överenskommelsen mellan de stora tillverkarna är ett rent antagande.

117 Sökanden utnyttjade tvärtom full kapacitet under huvuddelen av den aktuella perioden. Kapacitetsutnyttjandegraden visar att driftstoppen minskade mellan åren 1987 och 1990.

118 Vad beträffar skrivelsen från verkställande direktören för Rena angående ett specialmöte inom Nordic Paperboard Institute (nedan kallat NPI) (bilaga 102 till meddelandet om anmärkningar), som har åberopats av kommissionen, har sökanden gjort gällande att den inte är medlem av detta organ, att det ifrågavarande mötet inte var ett möte inom PG Paperboard och att skrivelsen följaktligen inte stöder kommissionen slutsats att de små tillverkarna samtyckte till politiken inriktad på pris framför kvantitet.

119 Sökanden har vidare bestritt att den var part i den påstådda överenskommelsen om att bibehålla marknadsandelarna och har påpekat att dess marknadsandel minskade under den period som avses i beslutet.

120 Den har slutligen bestritt kommissionens påstående (se punkt 53 i övervägandena i beslutet) enligt vilket de handlingar som påträffades hos FS-Karton bekräftar "att ett avtal träffades inom ramen för 'President Conference' och PWG i slutet av år 1987 om frågor som gällde reglering av volymer och prisdisciplin". Sökanden har i det hänseendet erinrat om att den skrivelse som kommissionen åberopat (bilaga 73 till meddelandet om anmärkningar) inte heller nämner "two Presidents groups" ("President conference" och PWG) utan "Presidents grouping". Kommissionen har sålunda sannolikt anspelat på PWG och inte "President conference", och det finns inget som tyder på att denna anspelning avser mer än "en grupp". Sökanden var emellertid aldrig medlem av PWG.

121 Kommissionen anser att sökanden ger en felaktig bild av hur kommissionen har resonerat. Sökanden har anklagats för att ha varit införstådd med en gemensam målsättning som bland annat yttrade sig i en kontroll av utbudet av produkten inom gemenskapen för att säkerställa att de samordnade prishöjningarna genomfördes och i ett informationsutbyte avseende bland annat driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad. Sökanden deltog i JMC:s möten under vilka de små tillverkarna, inom ramen för politiken inriktad på pris framför kvantitet som samtliga tillverkare var införstådda med, fick kännedom om avtalet som träffats mellan de stora tillverkarna för att vidmakthålla tillförseln på en konstant nivå samt om nödvändigheten att till följd av detta anpassa sitt eget uppträdande.

122 Den omständigheten att sökanden inte var medlem av NPI minskar inte bevisvärdet av anteckningarna från Rena om specialmötet inom NPI (se ovan punkt 118). Anteckningarna utgör inte bara ytterligare bevis för det system som införts för att kontrollera produktionen, utan stöder även Storas förklaring att de tillverkare som inte var medlemmar av PWG informerades om det generella avtal som träffats mellan de stora tillverkarna i syfte att vidmakthålla tillförseln på en konstant nivå. En sådan tolkning innebär inte att sökanden berördes direkt i anteckningarna.

Informationsspridningen

123 Sökanden anser att Storas förklaringar inte är trovärdiga.

124 För det första har Stora medgett att dess dotterbolag Feldmühle, Kopparfors och CBC genomförde vissa planer och förfaranden som skulle kunna anses utgöra överträdelser av konkurrensreglerna (punkt 34 i övervägandena i beslutet) och i syfte att bagatellisera sin egen roll hade därför Stora intresse av att ett så stort antal kartongtillverkare som möjligt, och i synnerhet de små tillverkarna, kunde knytas till den påstådda överenskommelsen.

125 För det andra är Storas förklaringar motsägelsefulla vad beträffar hur PC delgavs PWG:s beslut.

126 Stora har i sin andra förklaring yttrat att PWG:s roll bland annat bestod i "att göra exakta uppskattningar av utbud och efterfrågan på marknaden samt föreslå nödvändiga åtgärder för att reglera denna samt presentera denna uppskattning för 'President Conference'" (punkt 38 i övervägandena i beslutet), medan bolaget i en tidigare förklaring (skrivelse av den 17 september 1991, bilaga 38 till meddelandet om anmärkningar) gav detaljerade upplysningar om hur resultatet av PWG:s möten delgavs ett flertal företag på individuell basis i samband med enskilda kontakter som knutits med flera företag. Vad beträffar det sistnämnda anser sökanden att Stora hänvisade till de befintliga systemen för informationsspridning i Tyskland, Frankrike och Skandinavien, men att Stora inte gjort gällande att det fanns ett sådant system i Nederländerna eller något annat system som skulle kunna beröra sökanden.

127 De två förklaringarna motsäger även den förklaring som lämnats av Roos, tidigare medlem av Feldmühles ledning. Den sistnämnda förklaringen är inte särskilt klar, eftersom den gör gällande att diskussionerna inom PWG kom till PC:s och JMC:s kännedom bland annat genom förmedling av de personer som deltog i båda gruppernas arbete.

128 Kommissionen anser att sökandens argument angående den påstådda egennytta Stora hade av sina förklaringar är felaktigt, eftersom också andra tillverkare har identifierat sökanden som en av deltagarna i JMC.

129 Kommissionen har bestritt att förklaringarna avseende kommunikationsvägarna mellan PWG och JMC skulle vara motstridiga. Roos motsäger sig inte när han gör gällande att det inte fanns några formella kommunikationsvägar utan att informationen spreds informellt från person till person, inbegripet de som deltog i båda gruppernas möten. Kommissionen har erinrat om att Roos var ordförande för JMC.

130 PWG sammanträdde dessutom inför varje planerat möte med PC. Samma person var ordförande för båda mötena och det råder ingen tvekan om att denne vidarebefordrade resultatet av PWG:s möte till de tillverkare som inte var närvarande. Om det inte hölls något möte med PC i direkt anslutning till PWG:s möte informerade deltagarna de små tillverkarna i deras nationella företagssammanslutning om vad som hade beslutats. Även i detta fall var kommunikationsvägarna informella.

Hur länge deltagandet pågick

131 Sökanden anser att kommissionen inte kan bevisa att den deltog i överenskommelsen under andra perioder än då den deltog i prisinitiativen, det vill säga initiativen i april 1989, april 1990 och januari 1991. Den har förnekat att den skulle ha deltagit i prishöjningen år 1987. För övrigt finns det inga bevis för att den deltog i den höjningen. Det måste därför medges att den inte började delta i den påstådda överträdelsen förrän år 1989.

132 Kommissionen har vägrat godta sökandens inställning. Höjningen i januari 1987 hade planerats sedan slutet av år 1986. Sökanden deltog i möten med kommittéerna inom PG Paperboard under hela den period överträdelsen pågick samt deltog i ett av PC:s möten den 29 maj 1986.

Förstainstansrättens bedömning

133 Förstainstansrätten kommer för det första att undersöka om kommissionen har styrkt att sökanden deltog i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989, då sökanden har medgett att den började delta i JMC:s möten. För det andra kommer förstainstansrätten att

undersöka om kommissionen har styrkt att sökanden deltog i överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget under den återstående perioden, det vill säga från april 1989 till april 1991.

1. Perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989

134 För att styrka att sökanden deltog i en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler under den aktuella perioden har kommissionen grundat sig på att detta företag deltog i ett flertal av PC:s möten (tabell 3 som bifogas beslutet) och av COE:s möten (tabell 6 som bifogas beslutet) samt på sökandens faktiska agerande i fråga om pris.

135 Vart och ett av dessa bevis skall prövas i ovannämnda ordning.

a) Sökandens deltagande i vissa av PC:s möten

136 Kommissionen har medgett att uppgiften i tabell 3 som bifogas beslutet att sökanden skulle ha deltagit i PC:s möte den 20 maj 1987 är felaktig.

137 Vidare har den som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten förklarat att hänvisningen i dess inlagor till att sökanden skulle ha deltagit i PC:s möte den 26 juni 1986 skall förstås som en hänvisning till företagets deltagande i PC:s möte den 29 maj 1986.

138 Härav följer att sökanden enligt kommissionen har deltagit i tre bestämda möten med PC under den aktuella perioden, närmare bestämt den 29 maj 1986, den 4 december 1987 och den 17 november 1988. Kommissionen har inte förebringat några bevis för syftet med dessa möten. När kommissionen hänvisar till deltagandet som ett bevis för att företaget deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget, grundar den sig följaktligen utan tvekan på den allmänna beskrivning av syftet med detta organs möten som ges i beslutet samt på de bevis som åberopas däri till stöd för denna beskrivning.

139 I detta avseende uttrycks följande i beslutet: "Som Stora har förklarat hade PWG bland annat till syfte att för 'President Conference' redogöra för vilka åtgärder som var nödvändiga för att reglera marknaden ... De verkställande direktörerna som deltog i 'President Conferences' informerades härigenom om de beslut som fattades av PWG och om de anvisningar som de skulle vidarebefordra till sina försäljningsavdelningar i syfte att genomföra prisinitiativen" (punkt 41 första stycket i övervägandena). Kommissionen påpekar vidare att "PWG träffades regelbundet före varje planerad 'President Conference'. Eftersom det var samma person som innehade ordförandeskapet vid båda dessa möten råder det ingen tvekan om att denne meddelade resultaten av PWG:s diskussioner till de övriga 'direktörer' som inte ingick i den mer begränsade kretsen" (punkt 38 andra stycket i övervägandena).

140 Stora har påstått att deltagarna i PC:s möten informerades om de beslut som PWG fattade (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, punkt 8). Riktigheten av detta påstående har emellertid bestritts av ett flertal av de företag som deltagit i PC:s möten, däribland även sökanden. Följaktligen kan Storas förklaringar beträffande PC:s roll inte utan stöd av andra bevis anses utgöra tillräckligt bevis för syftet med nämnda organs möten.

141 Handlingarna i målet innefattar visserligen ett dokument, närmare bestämt ett uttalande av den 22 mars 1993 av en tidigare medlem av direktionen vid Feldmühle (Roos), som vid första anblicken bekräftar Storas påståenden. Roos har bland annat påpekat följande: "Innehållet i de diskussioner som fördes inom PWG vidarebefordrades till de företag som inte var företrädda inom gruppen i samband med de verkställande direktörernas sammanträde som följde direkt efter, eller om det

inte förekom ett sådant sammanträde direkt efteråt, vid JMC:s möte." Även om detta dokument inte uttryckligen har åberopats i beslutet till stöd för kommissionens påståenden beträffande syftet med PC:s möten, kan det i alla händelser inte anses som ett ytterligare bevis som kan läggas till Storas förklaringar. Dessa förklaringar är nämligen en syntes av de svar som lämnats av vart och ett av de tre företag som ingick i Stora-koncernen vid tiden för överträdelsen, däribland Feldmühle, och den tidigare medlemmen av direktionen vid det sistnämnda företaget utgör utan tvekan en av källorna till Storas egna förklaringar.

142 Kommissionen har hävdat i beslutet att bilaga 61 till meddelandet om anmärkningar, som är en handling som påträffades hos Mayr-Melnhofs agent i Förenade kungariket, och som härrör från ett möte i Wien den 12 och 13 december 1986 bekräftar Storas medgivande att man vid 'President Conference' diskuterade en politik avseende prissamverkan" (punkt 41 tredje stycket och punkt 75 andra stycket i övervägandena i beslutet). Denna handling innehåller följande upplysning:

"Prispolitiken i Förenade kungariket

Representanten för Weig var närvarande vid ett nyligen hållet möte med Fides, under vilket denne förklarade att de tyckte att 9 procent var en för hög procentsats för Förenade kungariket och att de insisterade på 7 procent!! Besvikelsen är stor, eftersom detta utgör 'förhandlingsnivån' för samtliga. Prispolitiken för Förenade kungariket kommer att föras av RHU med stöd av [Mayr-Melnhof] även om detta medför en *tillfällig* minskning av kvantiteten trots att vi anstränger oss för att bibehålla målet med 9 procent (vilket återstår att se). [Mayr-Melnhof/FS] bedriver en politik som syftar till att öka deras marknadsandel i Förenade kungariket, men vinstminskningen är allvarlig och vi måste kämpa för att återta kontrollen över priset. [Mayr-Melnhof] bestrider inte det faktum att det är känt att de har ökat sin kvantitet i Tyskland med 6 000, eftersom detta inte gör saken bättre!"

143 Det möte med Fides till vilket hänvisas i början av det citerade stycket är enligt Mayr-Melnhof (svar på en begäran om upplysningar, bilaga 62 till meddelandet om anmärkningar) förmodligen PC:s möte den 10 november 1986. Det framgår emellertid av tabell 3 som bifogas beslutet att sökanden inte var närvarande vid detta möte.

144 Det kan konstateras att den aktuella handlingen bekräftar att Weig har reagerat genom att lämna uppgifter om sin framtida prispolitik i Förenade kungariket med avseende på en ursprunglig prishöjningsnivå.

145 Den kan emellertid inte anses utgöra bevis för att Weig har reagerat på den fastställda nivån för höjningen av det pris som överenskommits mellan de företag som träffats inom ramen för PG Paperboard vid ett tidigare tillfälle än den 10 november 1986.

146 Kommissionen har inte åberopat några andra bevis med denna innebörd. Vidare kan Weigs hänvisning till en prishöjning på "9 procent" förklaras av meddelandet från Thames Board Limited den 5 november 1986 om en prishöjning i Förenade kungariket (bilaga A-12-1). Detta meddelande offentliggjordes med kort varsel, såsom framgår av ett pressklipp (bilaga A-12-3). Slutligen har kommissionen inte förebringat någon annan handling som skulle kunna utgöra ett direkt bevis för att diskussioner om prishöjningarna ägde rum under PC:s möten. Mot denna bakgrund kan det inte uteslutas att Weigs yttrande, såsom det återges i bilaga 61 till meddelandet om anmärkningar, gjordes utanför PC:s möte den 10 november 1986, vilket Weig vid upprepade tillfällen hävdat under sammanträdet.

147 Kommissionen har även hävdat i beslutet att "de skrivelser som kommissionen påträffade hos FS-Karton (som ingår i Mayr-Melnhof-koncernen) bekräftar att ett avtal träffades inom ramen för 'President Conference' och PWG i slutet av år 1987 om frågor som gällde reglering av volymer och prisdisciplin" (punkt 53 första stycket i övervägandena i beslutet). Kommissionen har i detta avseende stött sig på

bilaga 73 till meddelandet om anmärkningar, som är en konfidentiell skrivelse angående marknadsläget av den 28 december 1988 från försäljningschefen vid Mayr-Melnhof-koncernen i Tyskland (Katzner) till verkställande direktören för Mayr-Melnhof i Österrike (Gröller).

148 Upphovsmannen till skrivelsen har som inledning erinrat om det nära samarbete avseende Europa som bedrevs inom "VD-kretsen" ("Präsidentenkreis"). Detta uttryck har tolkats av Mayr-Melnhof så att det avser såväl PWG som PC i mer allmän bemärkelse, det vill säga utan hänvisning till en händelse eller särskilt möte (bilaga 75 till meddelandet om anmärkningar, punkt 2. a).

149 Även om det är ostridigt i föreliggande fall att bilaga 73 till meddelandet om anmärkningar utgör ett bevis som bekräftar Storas förklaringar avseende dels förekomsten av en samverkan kring marknadsandelar mellan de företag som ingick i "VD-kretsen", dels en samverkan kring driftstopp mellan samma företag, har kommissionen emellertid inga andra bevis som bekräftar att PC:s syfte bland annat var att diskutera en samverkan kring marknadsandelar och en reglering av produktionsvolymen. Följaktligen kan uttrycket "VD-kretsen" ("Präsidentenkreis") i bilaga 73 till meddelandet om anmärkningar, trots de förklaringar som Mayr-Melnhof gett, inte tolkas som en hänvisning till något annat organ än PWG.

150 Av det som anförts följer att kommissionen inte har styrkt att PC:s möten, förutom laglig verksamhet, även hade ett konkurrensbegränsande syfte. Följaktligen kan kommissionen inte heller av de åberopade bevisen sluta sig till att de företag som deltog i detta organs möten hade gjort sig skyldiga till en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

151 Det finns således anledning fastställa att sökandens deltagande i en överträdelse av konkurrensreglerna under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989 inte kan anses styrkt på grundval av detta företags deltagande i PC:s möten.

b) Sökandens deltagande i tre av COE:s möten

152 Det är ostridigt att sökanden under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989 deltog i tre av COE:s möten, närmare bestämt den 15 oktober 1986, den 4 februari 1987 och den 3 februari 1989. Kommissionen har inte åberopat några särskilda bevis i fråga om dessa möten och det skall därför rent allmänt undersökas om COE:s möten hade ett konkurrensbegränsande syfte.

153 Enligt beslutet var "det centrala temat för diskussionerna inom ekonomiska kommittén analyser och utvärderingar av marknadsläget för kartong i olika länder" (punkt 50 första stycket i övervägandena). COE "diskuterade (bland annat) prisvariationer på nationella marknader och orderstock samt redovisade sina slutsatser för JMC (eller till 'marknadskommittén', vilket var det organ som föregick JMC fram till slutet av år 1987)" (punkt 49 första stycket i övervägandena).

154 Enligt kommissionen "rörde det sig inte om diffusa diskussioner om marknadsvillkor, utan samtalen, som gällde villkoren på varje nationell marknad, skall ses mot bakgrund av de planerade prisinitiativen och i synnerhet mot bakgrund av att det i samband med höjningarna ansågs nödvändigt att tillfälligt stänga anläggningar" (punkt 50 första stycket i övervägandena). Kommissionen anser vidare att "[d]et är möjligt att ekonomiska kommittén var inblandad i mindre grad i prisfastställelsen som sådan, men det är inte trovärdigt att de som medverkade i denna kunde vara

okunniga om det otillåtna syftet med de upplysningar de medvetet gav till JMC" (punkt 119 andra stycket i övervägandena).

155 Till stöd för sina påståenden enligt vilka diskussionerna inom COE hade ett konkurrensbegränsande syfte har kommissionen åberopat en enda handling, nämligen ett konfidentiellt meddelande från en företrädare för FS-Karton (Mayr-Melnhof-koncernen) beträffande huvuddragen i COE:s möte den 3 oktober 1989 (bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar).

156 Kommissionen har i sitt beslut sammanfattat innehållet i denna handling enligt följande:

"... förutom en detaljerad studie av efterfrågan, produktion och orderläge på varje nationell marknad har följande punkter undersökts:

— det starka kundmotstånd som konstaterats mot den senaste höjningen av priset på GC från och med den 1 oktober,

— tillverkarnas orderstock på GC och GD, inklusive de enskilda tillverkarnas situation,

— rapporter om genomförda och planerade driftstopp,

— särskilda svårigheter med genomförandet av prishöjningen i Förenade kungariket och dennas inverkan på den nödvändiga prisskillnaden mellan GC- och GD-kvaliteterna

samt

— en jämförelse mellan varje nationell sammanslutnings förväntade och aktuella orderingång" (punkt 50 andra stycket i övervägandena).

157 Det kan medges att denna beskrivning av handlingens innehåll i huvudsak är korrekt. Kommissionen har emellertid inte förebringat något bevis för sitt påstående att bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar kan anses "som ett tecken på den verkliga arten av detta organs överläggningar" (punkt 113 sista stycket i övervägandena i beslutet).

158 Vidare är Storas förklaringar såvitt de avser COE mycket begränsade. Företaget förklarade nämligen följande: "Innan år 1987 utförde ekonomiska kommittén såväl JMC:s som statistikkommitténs uppgifter. Dessa möten följdes av marknads- och försäljningscheferna. Bland annat gällde diskussionerna prisutvecklingen på de nationella marknaderna, extrakostnader vid små order, arkräkning, faktureringsvillkor och råvaror. Vidare studerades även statistiska rapporter" (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, punkt 12). Såsom angetts gäller detta påstående endast för perioden före år 1987. Stora har visserligen angett att diskussionerna under COE:s möten gällde prisutvecklingen på de nationella marknaderna, men innehållet i diskussionerna har inte preciserats närmare än så. Det är således inte möjligt att dra slutsatsen att det rörde sig om diskussioner med ett konkurrensbegränsande syfte.

159 Vad gäller perioden från början av år 1988 förklarar Stora följande: "JMC bildades i slutet av år 1987 och det första mötet hölls i början av år 1988. Från och med detta datum övertog JMC en del av ekonomiska kommitténs uppgifter. Ekonomiska kommitténs övriga uppgifter övertogs av statistikkommittén" (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, punkt 13).

160 Storas förklaringar innehåller således inga uppgifter som stöder kommissionens påståenden avseende det konkurrensbegränsande syftet med detta organs överläggningar under perioden från början av år 1987.

161 Slutligen har kommissionen inte heller förebringat några bevis för att deltagarna i COE:s möten var informerade om det exakta syftet med JMC:s möten, vilket var det organ till vilket COE rapporterade. Det kan således inte uteslutas att deltagare i COE:s möten som inte samtidigt deltog i JMC:s möten inte kände till precis hur JMC använde de rapporter som utarbetades av COE.

162 Av detta följer att bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar inte styrker den verkliga arten av de diskussioner som hölls vid COE:s möten.

163 Kommissionen förefaller för övrigt själv anse att deltagandet i COE:s möten inte utgör tillräckligt bevis för en överträdelse, eftersom företaget Enso Española, som deltog i COE:s möten år 1987 (tabell 6 som bifogas beslutet), inte ansågs ha gjort sig skyldig till en överträdelse av konkurrensreglerna före mars 1988 (artikel 1 i beslutet).

164 Den omständigheten att sökanden under den aktuella perioden deltog i tre av COE:s möten innebär, med hänsyn till det ovan anförda, inte att den har deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

c) Sökandens faktiska agerande i fråga om pris

165 Vad den undersökta perioden beträffar framgår det enligt kommissionen av tabell A som bifogas beslutet att sökanden tillkännagav en prishöjning i Förenade kungariket med 8 procent den 14 november 1987 och genomförde denna den 12 januari 1988.

166 Däremot har kommissionen enligt tabellerna B och C som bifogas beslutet inga uppgifter om eventuella prishöjningar på sökandens kartong i samband med initiativen avseende prishöjningar i mars/april 1988 och oktober 1988.

167 Mot denna bakgrund anser förstainstansrätten att sökandens faktiska agerande i fråga om pris som kommissionen har redogjort för och som består i ett enda initiativ till prishöjning i Förenade kungariket, vilket förefaller överensstämma med det som genomfördes av övriga tillverkare, inte är av sådant slag att det bekräftar kommissionens påstående att sökanden deltog i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under den aktuella perioden.

d) Slutsats angående den aktuella perioden

168 Mot bakgrund av det ovan anförda kan de bevis som kommissionen har åberopat, inte ens sammantagna, anses styrka att sökanden har deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989.

2. Perioden från april 1989 till april 1991

169 Enligt artikel 1 i beslutet har de företag som avses i denna artikel överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att — vad sökanden beträffar från halvårsskiftet 1986 till åtminstone april 1991 — ha deltagit i ett avtal och samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet år 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom gemenskapen bland annat "enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna" och "planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen", "enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar" samt "allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna".

170 Det följer därför enligt beslutet att vart och ett av de företag som nämns i artikel 1 i beslutet har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att delta i en enda överträdelse. Denna överträdelse utgörs av ett flertal fall av samverkan på tre olika områden med ett gemensamt mål. Dessa fall av samverkan skall anses som moment i den övergripande överenskommelsen.

171 Det skall mot denna bakgrund undersökas om sökanden har deltagit i vart och ett av de ifrågavarande fallen av samverkan under perioden från april 1989 till april 1991.

a) Sökandens deltagande i en prissamverkan

— Sökandens deltagande i två av JMC:s möten

172 Det är ostridigt att sökanden deltog i två av JMC:s möten, närmare bestämt den 4 april 1989 och den 20 november 1990.

173 Enligt kommissionen var JMC:s huvuduppgift redan från början följande:

"— att avgöra om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras samt vidarebefordra sina slutsatser till PWG,

— ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga (det vill säga enhetliga) priser i Europa ..." (punkt 44 sista stycket i övervägandena i beslutet).

174 Kommissionen framhåller i punkt 45 första och andra styckena i övervägandena i beslutet särskilt följande:

"Denna kommitté undersökte marknad för marknad hur de prishöjningar som beslutats av PWG skulle genomföras av varje tillverkare. De praktiska aspekterna av en tillämpning av de planerade höjningarna behandlades vid 'rundabordssamtal', vid vilka varje deltagare fick tillfälle att kommentera den föreslagna höjningen.

Svårigheter med att genomföra de prishöjningar som beslutats av PWG eller de tillverkare som eventuellt vägrade att samarbeta rapporterades till PWG, som bemödade sig (som Stora har förklarat) om att 'få till stånd det samarbete som bedömts som nödvändigt'. JMC lämnade olika rapporter för GC-respektive GD-kvaliteterna. När PWG ändrade ett beslut i fråga om pris på grundval av JMC:s rapporter, diskuterades de åtgärder som skulle vidtas för att genomföra det ifrågavarande beslutet vid JMC:s påföljande möte."

175 Det skall fastställas att det var riktigt av kommissionen att åberopa Storas förklaringar till stöd för uppgifterna om syftet med JMC:s möten (bilagorna 35 och 39 till meddelandet om anmärkningar).

176 Även om kommissionen inte har haft tillgång till något officiellt protokoll från JMC:s möte, har den från Mayr-Melnhof och Rena erhållit vissa interna anteckningar som daterats den 6 september 1989, den 16 oktober 1989 respektive den 6 september 1990 (bilagorna 117, 109 och 118 till meddelandet om anmärkningar). Förstainstansrätten anser att dessa anteckningar, vars innehåll har beskrivits i punkterna 80, 82 och 87 i övervägandena i beslutet, faktiskt återger diskussioner som ägde rum under JMC:s möten.

177 Vad beträffar bilagorna 117 och 109 har sökanden inte bestritt att de gäller JMC:s möten den 6 september 1989 respektive den 16 oktober samma år. Däremot finns det inte anledning godta sökandens argument att det inte är bevisat att bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar — en skrivelse påträffad hos Rena av den 6 september 1990 — gäller ett av JMC:s möten. Denna handling är upprättad på ett papper med brevhuvudet "Schweizerischer Bankverein" och daterad den 6 september 1990, det vill säga samma dag som ett av JMC:s möten hölls i Zürich. Av handlingen framgår klart att diskussioner med ett konkurrensbegränsande syfte fördes mellan de däri nämnda tillverkarna. Det är således fastställt att bilagan gäller JMC:s möte den aktuella dagen.

178 Härav följer att bilagorna 117, 109 och 118 utgör bevis som klart styrker den beskrivning av JMC:s uppgifter som Stora lämnat.

179 Det finns i detta avseende anledning att som exempel hänvisa till bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar, i vilken bland annat följande anges:

"En prishöjning kommer att meddelas *nästa vecka för september.*

Frankrike	40 FF
Nederländerna	14 HFL
Tyskland	12 DM
Italien	80 LIT
Belgien	2,50 BFR
Schweiz	9 FS
Förenade kungariket	40 UKL
Irland	45 IRL

Samtliga kvaliteter kommer att omfattas av samma höjning, GD, UD, GT, GC m. fl.

En enda prishöjning per år.
För leveranser från och med den 7 januari.
Senast den 31 januari.
Skrivelse av den 14 september om prishöjning (Mayr-Melnhof).
Den 19 september, Feldmühle sänder sin skrivelse.
Cascades före slutet av september.
Samtliga skall ha sänt sina skrivelser före den 8 oktober."

180 Som kommissionen förklarar i punkt 88—90 i övervägandena i beslutet har den även fått tillgång till interna handlingar av vilka den slutsatsen kunde dras att företagen, och särskilt de som nämns vid namn i bilaga 118 till meddelandet

om anmärkningar, faktiskt hade tillkännagett och genomfört de överenskomna prishöjningarna.

181 Vad beträffar bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar — handling påträffad hos Rena — har kommissionen hävdat att det rör sig om anteckningar från JMC:s möte den 6 september 1989 och att de utgör ett bevis för samverkan kring initiativet till prishöjning i oktober 1989. Kommissionen har bland annat påpekat att denna handling "innehåller detaljerade uppgifter om prishöjningar som har tillkännagetts i de olika nationella valutorna samt en utvärdering av kundernas reaktioner och av hur långt genomförandet på varje nationell marknad framåtskridit" (punkt 80 femte stycket i övervägandena i beslutet). Sökanden, som inte deltog i det ifrågavarande mötet (tabell 4 som bifogas beslutet), har inte bestritt att bilaga 117 hänför sig till detta möte. Den anser emellertid att uppgifterna i bilagan endast delvis härrör från JMC:s möte, vilket även Rena påpekat för kommissionen i samband med att det översände (Renas skrivelse, bilaga 116 till meddelandet om anmärkningar) de handlingar som senare betecknats som bilagorna 117 och 118 till meddelandet om anmärkningar.

182 Det kan emellertid konstateras att bilaga 117 innehåller ett antal uppgifter om kartongtillverkarnas priser och prishöjningar. Mot bakgrund av att uppgifterna är samstämmiga och med hänsyn till att det är styrkt av bland annat Storas förklaringar och bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar att sådana uppgifter faktiskt utbyttes under JMC:s möten anser förstainstansrätten att kommissionen med rätta har dragit slutsatsen att samtliga uppgifter i bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar härrörde från JMC:s möte den 6 september 1989.

183 Vad beträffar kommissionens påstående att de företag som avses i artikel 1 i beslutet övervakade genomförandet av prishöjningarna (punkt 82 i övervägandena till beslutet) har kommissionen hänvisat till bilaga 109 till meddelandet om anmärkningar som gäller JMC:s möte den 16 oktober 1989. Sökanden har emellertid inte invänt mot beskrivningen i beslutet av innehållet i denna handling.

184 Även om de handlingar som har åberopats av kommissionen endast gäller ett fåtal av JMC:s möten under den period som omfattas av beslutet, bekräftar samtliga tillgängliga skriftliga bevis Storas uppgift att JMC:s huvuduppgift var att bestämma och planera genomförandet av samordnade prishöjningar samt att övervaka att de faktiskt genomfördes. I detta avseende skall den nästan fullständiga avsaknaden av protokoll, officiella eller interna, från JMC:s möten anses som ett tillräckligt bevis för kommissionens påstående att de företag som deltog i mötena har bemödat sig om att dölja den verkliga arten av de diskussioner som hölls inom detta organ (se bland annat punkt 45 i övervägandena i beslutet). Med hänsyn till detta har bevisbördan kastats om, och det ankommer på de företag som var mottagare av beslutet och som deltog i detta organs möten att bevisa att organet hade ett tillåtet syfte. Ett sådant bevis har emellertid inte förebringats av dessa företag, och det var således riktigt av kommissionen att anse att de diskussioner som fördes av företagen under detta organs möten hade ett i huvudsak konkurrensbegränsande syfte.

185 Vad beträffar sökandens påstående att de handlingar som kommissionen utnyttjat för att bevisa att diskussioner med ett konkurrensbegränsande syfte hade förts inom JMC inte gällde GD-kartong, kan det för det första konstateras att bilaga 117 till meddelandet om anmärkningar, avseende JMC:s möte den 6 september 1989, innehåller (s. 3 och 4) följande påpekande: "Frankrike vill ha en prishöjning på GD-kartong från den 1/1-90" och "skillnaden i pris mellan GC—GD är nära 40 procent".

186 För det andra innehåller bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar, vilken hänför sig till JMC:s möte den 6 september 1989, detaljerade uppgifter om GD-kartong.

187 För det tredje styrker dessa omständigheter Storas påstående att JMC:s uppgift var att "fastställa jämförbara taxor för vissa storkunder och att för varje land fastställa hur PWG:s prisbeslut i fråga om GC-kvalitet och GD-kvalitet skulle genomföras" (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, punkt 13). Detta avslöjande skall ses mot bakgrund av den följande förklaringen i bilaga 35 (s. 16) till meddelandet om

anmärkningar: "Såvitt Storatillverkarna känner till sammanträdde Joint Marketing Committee inledningsvis fem eller sex gånger per år för att diskutera såväl GC-som GD-kvaliteterna. Därefter hölls separata möten för GC-respektive GD-kvaliteterna, vilket föranledde en mer eller mindre fördubbling av antalet möten."

188 Härav följer att kommissionen med rätta kunde dra slutsatsen av handlingarna att de diskussioner om samordnade prishöjningar som fördes inom JMC gällde såväl GC-som GD-kvalitet.

189 Vad särskilt gäller sökandens situation skall dess deltagande i två av JMC:s möten, mot bakgrund av det föregående, åtminstone anses som ett starkt indicium på att den deltog i prissamverkan.

190 Det kan i detta sammanhang, med hänsyn till det ovan beskrivna syftet med JMC:s möten, understrykas att sökanden, i en skrivelse av den 28 augusti 1991 till kommissionen som svar på en skrivelse i enlighet med artikel 11 i förordning nr 17, medgav att den inte hade deltagit i flertalet av JMC:s möten men att "det ibland hade förekommit telefonsamtal med kolleger angående mötet".

— Sökandens deltagande i COE:s möte den 3 oktober 1989

191 Bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar — en konfidentiell skrivelse från en företrädare för FS-karton (Mayr-Melnhof-koncernen) angående huvudpunkterna för COE:s möte den 3 oktober 1989 — kan i avsaknad av handlingar som styrker innehållet inte anses bevisa den verkliga arten av de diskussioner som fördes under COE:s möten (se ovan punkt 152 och följande punkter). Även om det har ansetts

att beskrivningen av innehållet i denna handling huvudsakligen var korrekt, har dock frågan huruvida denna handling bevisar att diskussioner med ett konkurrensbegränsande syfte fördes under mötet den 3 oktober 1989 inte tagits upp. Det finns därför anledning att undersöka om sökandens deltagande i detta möte utgör ett tillräckligt bevis för att den deltagit i en prissamverkan.

192 Det skall i det avseendet påpekas att de prisdiskussioner som fördes under detta möte gällde kundernas reaktioner på höjningen av priset på GC-kartong. Denna höjning genomfördes av flertalet tillverkare av denna kartongkvalitet från och med den 1 oktober 1989 och hade tillkännagetts på marknaden några månader dessförinnan. Enligt kommissionen gällde denna prishöjning även SBS-kartong, men inte GD-kartong. Vad beträffar diskussionerna under det ifrågavarande mötet anser förstainstansrätten att de gått utöver vad som är tillåtet enligt gemenskapens konkurrensregler, bland annat genom konstaterandet att "det vore fel att avstå från att tillämpa den högre och numera fastställda prisnivån på GC-kvaliteten ...". Genom att på detta sätt ge uttryck för sin gemensamma vilja att fast tillämpa den nya prisnivån på GC-kartong har tillverkarna inte självständigt beslutat sin kommande marknadspolitik, vilket strider mot det synsätt som följer av konkurrensreglerna i fördraget (se bland annat domstolens dom av den 16 december 1975 i de förenade målen 40/73—48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 och 114/73, Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, REG 1975, s. 1663, punkt 173).

193 Det är emellertid för det första ostridigt att sökanden inte tillverkar GC-kartong och för det andra att prishöjningen i oktober 1989 inte gällde GD-kartong (se tabell E som bifogas beslutet och punkt 80 andra stycket i övervägandena). Det är därför inte troligt att sökandens företrädare vid mötet den 3 oktober 1989 skulle ha misstagit sig om syftet, arten och följderna av de diskussioner som konkurrenterna förde. Vid tidpunkten för detta möte hade sökanden nämligen redan deltagit i ett av JMC:s möten (se ovan punkt 172).

194 Mot bakgrund av det ovan anförda anser förstainstansrätten att sökandens deltagande i COE:s möte den 3 oktober 1989 ytterligare tyder på att den deltog i en prissamverkan. Denna omständighet skall beaktas vid helhetsbedömningen av de bevis som kommissionen har åberopat.

— Sökandens faktiska agerande i fråga om pris

195 I föreliggande fall är en undersökning av sökandens faktiska agerande av betydelse för bedömningen av om detta agerande ytterligare tyder på att sökanden deltog i en prissamverkan.

196 Vad först och främst gäller sökandens faktiska agerande i Förenade kungariket skall undersökningen omfatta prishöjningarna i april 1989, april 1990 och januari 1991 (tabellerna D, F och G som bifogas beslutet). Prishöjningen i oktober 1989 omfattas inte, eftersom denna prishöjning, såsom framgår av tabell E som bifogas beslutet, avsåg kartongkvaliteter som inte tillverkas av sökanden.

197 Förstainstansrätten konstaterar att storleken på de berörda prishöjningarna överensstämmer med dem som anges i de handlingar kommissionen har åberopat till stöd för sina påståenden. Prishöjningen i april 1989 som tillkännagavs av sökanden uppgick till 25 UKL per ton och överensstämmer helt med det belopp som anges i prislistan som påträffades hos Finnboard UK Ltd (punkt 79 andra stycket i övervägandena i beslutet). Även prishöjningen med 45 UKL per ton som tillkännagavs av sökanden i början av år 1990 överensstämmer med uppgifterna i bilaga 110 till meddelandet om anmärkningar — prislistan från Rena som beskrivits av kommissionen i punkt 83 i övervägandena i beslutet. Slutligen var höjningen med 40 UKL per ton i januari 1991 identisk med den som företagen enades om under sammanträdet i Zürich den 6 september 1990 (bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar, punkt 87 i övervägandena i beslutet).

198 Sökanden har emellertid förklarat denna överensstämmelse mellan storleken på prishöjningarna med insynen på marknaden, den roll dess självständiga agent i Förenade kungariket innehade samt den detaljerade information som tillhandahölls i branschtidningen EUWID Pulp & Paper. Med hänsyn till att sökanden inte tillkännagav en höjning av sina priser före de andra företagen i samband med de tre berörda initiativen, förefaller dess förklaringar vid första anblicken styrka dess påstående att den endast anpassade sitt faktiska agerande på den brittiska marknaden till de övriga företagens agerande. Kommissionen har inte anfört något argument som skulle kunna motsäga denna bedömning, och sökanden agerande på den brittiska marknaden kan således inte åberopas som ytterligare indicium på att den deltagit i en prissamverkan. Det skall emellertid framhållas att sökandens faktiska agerande inte avviker från det som var överenskommet mellan åtminstone de andra företag som deltog i JMC:s möten.

199 Vad beträffar sökandens faktiska agerande på den europeiska kontinenten har kommissionen inte bestritt att priserna under den aktuella perioden höjdes årligen den 1 januari och/eller den 1 juli, det vill säga vid andra tidpunkter än de som nämns i beslutet.

200 Förstainstansrätten anser således att sökandens faktiska agerande i fråga om pris inte utgör stöd för kommissionens slutsatser avseende dess deltagande i en prissamverkan.

— Slutsats avseende sökandens deltagande i en prissamverkan

201 De indicier som åberopas av kommissionen i ett beslut för att bevisa att ett visst företag har överträtt artikel 85.1 i fördraget får inte ses isolerade utan skall beaktas i sin helhet (domstolens dom av den 14 juli 1972 i mål 48/69, ICI mot kommissionen, REG 1972, s. 619, punkt 68, svensk specialutgåva, häfte 2).

202 Av förstainstansrättens undersökning följer att sökandens deltagande i två av JMC:s möten, vilkas konkurrensbegränsande syfte har fastställts, samt i COE:s möte av den 3 oktober 1989, vilket har ansetts utgöra ett ytterligare indicium på att sökanden deltog i en prissamverkan, utgör sådana omständigheter som i tillräcklig grad bevisar att sökanden deltog i en prissamverkan under perioden april 1989 till april 1991.

203 Som svar på sökandens argument att dess faktiska agerande på marknaden inte är förenligt med kommissionens påståenden avseende dess deltagande i prissamverkan skall det klargöras att enligt fast rättspraxis innebär den omständigheten att ett företag inte rättar sig efter resultaten av möten som haft ett uppenbart konkurrensbegränsande syfte, inte att företagets ansvar på grund av att det har deltagit i överenskommelsen bortfaller, så länge det inte offentligt tagit avstånd från dessa mötens innehåll (se till exempel förstainstansrättens dom av den 6 april 1995 i mål T-141/89, Tréfileurope mot kommissionen, REG 1995, s. II-791, punkt 85).

204 Den omständigheten att sökandens kartongpriser på de nationella marknaderna på europeiska kontinenten inte höjdes i samband med de tidpunkter som nämns i tabellerna som bifogas beslutet har inte bestritts av kommissionen och den medgav även under sammanträdet att detta inte har beaktats tidigare. Förstainstansrätten kommer att ta hänsyn till denna omständighet när den, inom ramen för sin fulla prövningsrätt i fråga om böter, bedömer hur allvarlig sökandens överträdelse är (se nedan punkt 343 och följande punkter).

b) Sökandens deltagande i en samverkan kring driftstopp

205 Enligt beslutet deltog de företag som var närvarande vid PWG:s möten från och med slutet av år 1987 i en samverkan kring driftstopp, och från och med år 1990 genomfördes verkligen driftstopp.

206 Det framgår av punkt 37 tredje stycket i övervägandena i beslutet att PWG:s verkliga uppgift, såsom denna beskrivits av Stora, "bland annat bestod i 'diskussion om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser samt prishöjningar och kapacitet'". Vidare har kommissionen, med hänvisning till "avtalet som träffades inom PWG år 1987" (punkt 52 första stycket i övervägandena), förklarat att överenskommelsen bland annat syftade till att vidmakthålla "en konstant tillförselnivå" (punkt 58 första stycket i övervägandena).

207 Vad gäller PWG:s roll i samverkan kring kontrollen av tillförseln — som karaktäriserades av en undersökning av driftstopp — framgår av beslutet att PWG spelade en avgörande roll för införandet av driftstopp, då det från år 1990 uppkom problem med överkapacitet och sjunkande efterfrågan. "I början av år 1990 bedömde de största tillverkarna att det var lämpligt att inom ramen för PWG enas om nödvändigheten av driftstopp. De stora tillverkarna medgav att de inte kunde öka efterfrågan genom att sänka priserna, och att priserna skulle komma att sjunka om de behöll full produktionskapacitet. Det var teoretiskt möjligt att på grundval av kapacitetsrapporterna beräkna hur länge driftstoppen skulle pågå för att jämvikt skulle uppnås mellan utbud och efterfrågan" (punkt 70 i övervägandena i beslutet).

208 Av beslutet framgår vidare följande: "PWG angav dock inte något formellt driftstopp som varje tillverkare skulle iaktta. Enligt Stora var det praktiskt svårt att upprätta en koordinerad plan över driftstopp som täckte samtliga tillverkare. Stora har påpekat att detta var skälet till att det endast fanns ett 'informellt system för uppmuntran'" (punkt 71 i övervägandena i beslutet).

209 Det finns anledning framhålla följande förklaring av Stora (bilaga 39 till meddelandet om anmärkningar, punkt 24): "Genom att PWG bestämde sig för en politik inriktad på pris framför kvantitet och gradvis införde ett system för likvärdiga priser från och med år 1988 medgav medlemmarna av PWG samtidigt att det var nödvändigt att driftstoppen respekterades för att dessa priser skulle kunna bibehål-

las trots sjunkande efterfrågan. Om tillverkarna inte genomförde driftstopp, skulle det bli omöjligt att bibehålla den överenskomna prisnivån med hänsyn till den stigande överkapaciteten."

210 I följande punkt i sin förklaring tillägger Stora att "[u]nder åren 1988 och 1989 kunde industrin utnyttja nästan full kapacitet. Andra driftstopp än de normala för reparationer och semestrar blev nödvändiga från och med år 1990. ... Det visade sig senare nödvändigt med driftstopp då orderingången avtog för att vidmakthålla politiken inriktad på pris framför kvantitet. Driftstoppen som tillverkarna skulle respektera (för att säkerställa jämvikten mellan produktion och konsumtion) kunde beräknas på grundval av kapacitetsrapporter. PWG angav dock inte något formellt driftstopp som varje tillverkare skulle iaktta, även om det fanns ett informellt system för uppmuntran ...".

211 Kommissionen har även grundat sina slutsatser på bilaga 73 till meddelandet om anmärkningar (se ovan punkt 147).

212 Enligt denna skrivelse, som citeras i punkt 53—55 i övervägandena i beslutet, gav det mycket nära samarbetet inom ramen för "VD-kretsen" ("Präsidentenkreis"), som inrättades år 1987, upphov till såväl "vinnare" som "förlorare".

213 De skäl som upphovsmannen angivit som förklaring till varför han ansåg Mayr-Melnhof som "förlorare" vid tillfället då skrivelsen utarbetades utgör viktiga bevis för förekomsten av en samverkan kring driftstoppen mellan deltagarna i PWG:s möten.

214 Upphovsmannen till skrivelsen konstaterar nämligen:

"4) Det är på denna punkt som de berörda parternas uppfattning om det eftersträvade målet börjar skilja sig åt.

...

c) Samtliga försäljningsavdelningar och europeiska agenter har befriats från sina budgetvolymer och en strikt prispolitik iakttas så gott som utan undantag (våra medarbetare har ofta inte förstått denna ändrade attityd till marknaden — tidigare har det endast ställts krav på kvantitet, medan nu enbart prisdisciplinen beaktas samt risken för driftstopp)."

215 Mayr-Melnhof hävdar (bilaga 75 i meddelandet om anmärkningar) att det ovan återgivna stycket syftar på företagets interna situation. Om emellertid detta utdrag analyseras mot bakgrund av skrivelsens mer allmänna innehåll, kan det tolkas som ett genomförande av en strikt politik inom försäljningsavdelningarna, som lagts fast av "VD-kretsen". Skrivelsen skall således tolkas på så sätt att deltagarna i det närmare samarbetet som beslutades år 1987, det vill säga åtminstone deltagarna i PWG:s möten, tveklöst hade tagit ställning till följderna av den fastlagda politiken under förutsättning att den tillämpades strikt.

216 Mot bakgrund av det ovan anförda finns det anledning anse att kommissionen har styrkt förekomsten av en samverkan kring driftstopp mellan deltagarna i PWG:s möten.

217 Enligt beslutet medverkade även de företag som deltog i JMC:s möten, däribland sökanden, i denna samverkan.

218 Kommissionen har beträffande detta påpekat bland annat följande:

"Förutom det system som förvaltades av Fides, genom vilket sammanställda uppgifter tillhandahölls, var det praxis att varje tillverkare redogjorde för sin orderstock inför sina konkurrenter under JMC:s möten.

Upplysningar beträffande order omvandlade i arbetsdagar var användbara av flera skäl:

— För det första för att avgöra om villkoren var gynnsamma för genomförandet av en samordnad prishöjning.

— För det andra för att avgöra vilka driftstopp som var nödvändiga för att bibehålla jämvikten mellan utbud och efterfrågan" (punkt 69 tredje och fjärde styckena i övervägandena i beslutet).

219 Kommissionen har även påpekat följande:

"De inofficiella protokollen från JMC:s möten i januari 1990 (övervägande 84) och i september 1990 (övervägande 87), samt andra handlingar (övervägandena 94 och 95), bekräftar icke desto mindre att de stora tillverkarna inom ramen för PG Paperboard höll sina mindre konkurrenter fortgående informerade om sina planer på ytterligare driftstopp för att undvika en prissänkning" (punkt 71 i övervägandena i beslutet).

220 De skriftliga bevisen som avser JMC:s möten (bilagorna 109, 117 och 118 till meddelandet om anmärkningar) bekräftar att diskussioner om driftstopp ägde rum inom ramen för förberedelserna för de samordnade prishöjningarna. I synnerhet i bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar, en skrivelse från Rena av den 6 september 1990 (se även ovan punkt 179), nämns prishöjningarna i ett flertal länder, datumen för kommande tillkännagivanden av höjningarna samt ett flertal tillverkares orderstock uttryckt i arbetsdagar. Upphovsmannen till denna skrivelse påpekar att vissa tillverkare förberedde driftstopp, vilket han uttryckt på exempelvis följande sätt:

"Kopparfors 5—15 days
5 /9 will stop for five days".

221 Även om bilagorna 109 och 117 till meddelandet om anmärkningar inte innehåller uppgifter som direkt gäller de planerade driftstoppen, framgår det av dessa att läget i fråga om orderstock och inkommande order diskuterades under JMC:s möten den 6 september 1989 och den 16 oktober 1989.

222 Dessa handlingar utgör tillsammans med Storas förklaringar tillräckliga bevis för att de företag som var företrädda vid JMC:s möten deltog i en samverkan kring driftstoppen. De företag som deltog i prissamverkan var utan tvekan medvetna om att undersökningen av orderläget och diskussionerna om eventuella driftstopp inte enbart hade till syfte att avgöra om villkoren på marknaden var gynnsamma för en samordnad prishöjning, utan även om det var nödvändigt med driftstopp för att undvika att den överenskomna prisnivån äventyrades av ett utbud som översteg efterfrågan. Det framgår särskilt av bilaga 118 till meddelandet om anmärkningar att deltagarna i JMC:s möte den 6 september 1990 enades om att tillkännage en kommande prishöjning, trots att flera tillverkare hade förklarat att de förberedde sig på att stoppa produktionen. Senare visade det sig att villkoren på marknaden

var sådana att ett faktiskt genomförande av framtida prishöjningar med största sannolikhet skulle förutsätta att (ytterligare) driftstopp genomfördes, vilket således var ett resultat som, åtminstone implicit, godtogs av tillverkarna.

223 Med hänsyn till att sökanden endast deltog i två av JMC:s möten under den aktuella perioden finns det anledning granska bilaga 70 till meddelandet om anmärkningar (se ovan punkt 155 och följande punkter), som beskriver innehållet i COE:s möte den 3 oktober 1989 där sökanden har medgett att den var närvarande.

224 Denna bilaga innehåller ingen uppgift som styrker att diskussioner som ledde till en samverkan kring fasta planerade framtida driftstopp verkligen ägde rum. Samtliga hänvisningar i bilagan till bestämda driftstopp gäller i själva verket historiska uppgifter. Handlingen innehåller emellertid ett stycke avseende det framtida utnyttjandet av anläggningarna: "Om den dåliga orderingången och beläggningen består, ligger det nära till hands att överväga ett driftstopp som motsvarar efterfrågan" ("Bei anhaltend schlechtem Auftragseingang und schlechter Belegung ist es naheliegend, entsprechend dem Marktbedarf ein Abstellen zu überlegen"). Eftersom det i tillräcklig grad är fastställt att sökanden deltog i en prissamverkan, utgör denna handling ett ytterligare indicium på sökandens deltagande i en samverkan kring driftstopp.

225 Mot denna bakgrund och utan att det är nödvändigt att pröva de andra bevis som kommissionen har förebringat i sitt beslut (bilagorna 102, 113, 130 och 131 till meddelandet om anmärkningar) skall det anses att kommissionen har bevisat att sökanden, som deltog i två av JMC:s möten och i COE:s möte den 3 oktober 1989 samt i prissamverkan, har deltagit i en samverkan kring driftstopp.

226 Sökanden argument att den aldrig genomförde några driftstopp och att detta bevisar att den inte har deltagit i samverkan kring driftstoppen skall mot denna bakgrund inte godtas.

227 För det första har kommissionen i beslutet medgett att det var de stora tillverkarna som bar bördan av produktionsminskningen för att prisnivån skulle kunna bibehållas (punkt 71 andra stycket i övervägandena).

228 För det andra, även om det skulle vara fastställt att sökanden utnyttjade hela sin produktionskapacitet och att ett sådant utnyttjande inte var förenligt med det agerande som hade överenskommits med dess konkurrenter inom JMC, vederlägger inte detta att den deltog i samverkan kring driftstoppen (se bland annat förstainstansrättens dom av den 17 december 1991 i mål T-6/89, Enichem Anic mot kommissionen, REG 1991, s. II-1623, punkt 165; svensk specialutgåva, häfte 11).

229 Sökanden skall således anses ha deltagit i en samverkan kring driftstopp under perioden från april 1989 till april 1991.

c) Sökandens deltagande i en samverkan kring marknadsandelar

230 Sökanden har förnekat att den skulle ha deltagit i en samverkan kring marknadsandelar men har inte bestritt påståendet i beslutet att de tillverkare som deltog i PWG:s möten träffade ett avtal som syftade till att "'frysa' de största tillverkarnas andelar av den västeuropeiska marknaden på den aktuella nivån samt till att tillverkarna skulle avstå från att värva nya kunder eller förbättra sin aktuella marknadsställning genom en aggressiv prispolitik" (punkt 52 första stycket i övervägandena).

231 Det kan mot denna bakgrund framhållas att kommissionen i fråga om de företag som inte deltog i PWG:s möten anför följande i beslutet:

"Även om de övriga kartongtillverkare som deltog i JMC:s möten inte kände till de detaljerade diskussioner angående marknadsandelar som fördes inom PWG, var de emellertid, inom ramen för politiken inriktad på 'pris framför kvantitet' som samtliga var införstådda med, fullständigt informerade om det generella avtal som ingåtts mellan de största tillverkarna i syfte att vidmakthålla 'en konstant tillförselnivå' och tveklöst även om det nödvändiga i att anpassa sitt eget agerande härefter" (punkt 58 första stycket i övervägandena i beslutet).

232 Även om det inte uttryckligen framgår av beslutet bekräftar kommissionen på denna punkt Storas förklaringar enligt vilka:

"Andra tillverkare, som inte var företrädda i PWG, var i allmänhet inte i detalj informerade om diskussionerna angående marknadsandelar. Inom ramen för politiken som var inriktad på pris framför kvantitet, i vilken de var delaktiga, bör de likväl ha fått kännedom om överenskommelsen mellan de största tillverkarna om att inte sänka priset och samtidigt bibehålla en konstant utbudsnivå.

Vad beträffar utbudet av GC[-kartong] var den andel som tillhörde tillverkare som inte var företrädda i PWG i alla händelser så obetydlig att det inte hade någon praktisk inverkan om de deltog i överenskommelsen angående marknadsandelarna eller inte" (bilaga 43 till meddelandet om anmärkningar, punkt 1.2).

233 I likhet med Stora grundade sig kommissionen således, även i avsaknad av direkta bevis, i huvudsak på antagandet att de företag som visserligen inte deltog i PWG:s

möten men som bevisligen deltog i de i artikel 1 i beslutet angivna övriga moment som tillsammans utgör överträdelsen, måste ha haft kännedom om förekomsten av en samverkan kring marknadsandelar.

234 En sådan argumentation kan inte godtas. Kommissionen har för det första inte förebringat något bevis till stöd för att de företag som inte var närvarande vid PWG:s möten samtyckte till ett generellt avtal om bland annat frysning av de största tillverkarnas marknadsandelar.

235 Enbart den omständigheten att nämnda företag deltog i en samverkan kring pris och driftstopp styrker för det andra inte att de även deltog i en samverkan kring marknadsandelar. I detta hänseende var samverkan kring marknadsandelar inte, som kommissionen förefaller göra gällande, ofrånkomligen kopplad till samverkan kring pris och/eller driftstopp. Det räcker att konstatera att de största tillverkarnas samverkan kring marknadsandelar inom ramen för PWG, enligt beslutet (se ovan punkt 78—80), syftade till att bibehålla marknadsandelarna på konstanta nivåer men med möjlighet till vissa ändringar även under de perioder då marknadsvillkoren, och närmare bestämt jämvikten mellan utbud och efterfrågan, var sådana att det inte var nödvändigt med en reglering av produktionen för att säkerställa att de överenskomna prishöjningarna faktiskt genomfördes. Av detta följer att ett eventuellt deltagande i samverkan kring pris och/eller driftstopp varken styrker att de företag som inte medverkade i PWG:s möten deltog i en samverkan kring marknadsandelar eller att de hade eller tveklöst borde ha haft kännedom om denna samverkan.

236 För det tredje kan det slutligen konstateras att i punkt 58 andra och tredje styckena i övervägandena i beslutet åberopar kommissionen bilaga 102 till meddelandet om anmärkningar som ytterligare bevis till stöd för det aktuella påståendet. Denna bilaga utgörs av anteckningarna från Rena, som enligt beslutet gäller ett särskilt möte med NPI den 3 oktober 1988. Det räcker i detta hänseende att konstatera

dels att sökanden inte var medlem av NPI, dels att hänvisningen i denna handling till den eventuella nödvändigheten av driftstopp, av ovan anförda skäl inte kan anses som bevis för en samverkan kring marknadsandelar.

237 För att kommissionen skall kunna hålla vart och ett av de företag som avses i ett beslut som det aktuella ansvarigt för att under en bestämd period ha medverkat i den övergripande överenskommelsen, måste kommissionen styrka att vart och ett av dessa företag antingen har godtagit en global plan över de moment som tillsammans utgör överenskommelsen, eller har deltagit direkt under denna period i samtliga dessa moment. Ett företag kan dessutom anses ansvarigt för den övergripande överenskommelsen, även om det visas att det endast har deltagit direkt i ett eller flera av de moment som tillsammans utgör överenskommelsen, om företaget kände till eller tveklöst borde ha känt till dels att den samverkan i vilken det deltog ingick i en global plan, dels att denna globala plan omfattade samtliga de moment som tillsammans utgör överenskommelsen. När detta är fallet kan den omständigheten att det berörda företaget inte direkt har deltagit i samtliga de moment som tillsammans utgör den övergripande överenskommelsen inte innebära att företaget fritas från ansvar för överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget. En sådan omständighet kan emellertid beaktas vid bedömningen av hur allvarlig den konstaterade överträdelsen var.

238 Det måste i föreliggande fall konstateras att kommissionen inte har styrkt att sökanden kände till eller tveklöst borde ha känt till att dess konkurrensbegränsande beteende ingick i en global plan som, utöver en samverkan kring priser och en samverkan kring driftstopp, i vilka sökanden faktiskt deltog, omfattade en samverkan kring de största tillverkarnas marknadsandelar.

239 Mot bakgrund av det ovan anförda har kommissionen inte bevisat att sökanden deltog i en samverkan kring marknadsandelar under perioden från april 1989 till april 1991.

d) Slutsats angående sökandens deltagande i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från april 1989 till april 1991

240 Efter att ha analyserat omständigheterna i målet står det klart att kommissionen har bevisat att sökanden under den berörda perioden deltog i en prissamverkan och en samverkan kring driftstopp. Däremot har kommissionen inte styrkt att sökanden under samma period deltog i en samverkan kring marknadsandelar.

3. Generell slutsats avseende grunden

241 Mot bakgrund av det ovan anförda kan det fastställas att kommissionen varken har styrkt att sökanden deltog i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget före april 1989 eller i en samverkan kring marknadsandelar under perioden från april 1989 till april 1991.

242 Det finns därför anledning ogiltigförklara artikel 1 i beslutet vad avser sökanden, till den del det där fastställdes att sökanden gjort sig skyldig till en överträdelse före april 1989.

243 Vidare skall artikel 1 åttonde strecksatsen i beslutet, enligt vilken det avtal och samordnade förfarande som sökanden deltog i hade till syfte att "bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar", ogiltigförklaras vad avser sökanden.

244 I övrigt kan talan inte vinna bifall på denna grund.

D — *Huruvida rätten till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte delgav sökanden samtliga relevanta handlingar*

Parternas argument

245 Sökanden har erinrat om att den under det administrativa förfarandet begärde att få ta del av samtliga kommissionens handlingar i ärendet beträffande ACBM och att kommissionen vägrade sökanden tillgång till en del av de berörda handlingarna.

246 Kommissionens inställning utgjorde ett åsidosättande av sökandens rätt till försvar, eftersom rätten att yttra sig även omfattar friande handlingar (förstainstansrättens dom av den 17 december 1991 i mål T-7/89, Hercules Chemicals mot kommissionen, REG 1991, s. II-1711, punkt 54; svensk specialutgåva, häfte 11), och artikel 20.2 i förordning nr 17 utgör inte på något sätt hinder för utövandet av denna rätt. Den sekretess som föreskrivs i den sistnämnda bestämmelsen motiverar inte kommissionens vägran att låta sökanden ta del av handlingar som kan innehålla friande omständigheter.

247 Efter att ha fått tillgång till de ifrågavarande handlingarna (se ovan punkt 27) vidhöll sökanden under sammanträdet den aktuella grunden samt anförde två argument.

248 För det första gjorde sökanden gällande att en anteckning avseende ACBM:s möte den 11 december 1985 (handling 20 339) hade kunnat stärka dess försvar under det administrativa förfarandet. Det framgår nämligen av denna handling att de agenter som sammanträdde inom ramen för PAA faktiskt var självständiga i förhållande till

kartongtillverkarna. Denna handling bekräftar således sökandens argument att kommissionen inte borde ha åberopat handlingar avseende denna sammanslutnings möten som bevis mot sökanden (se punkt 94—98 i övervägandena i beslutet).

249 För det andra finns det inget som tillåter den slutsatsen att de handlingar som sökanden fick tillgång till utgjorde samtliga kommissionens handlingar avseende ACBM.

250 Kommissionen anser att handlingarna avseende ACBM inte var nödvändiga för att säkerställa sökandens rätt att yttra sig och att den till följd av sin skyldighet att iaktta sekretess enligt artikel 20.2 i förordning nr 17 var tvungen att vägra lämna ut de ifrågavarande handlingarna till sökanden.

251 Kommissionen bestred dessutom under sammanträdet att anteckningen beträffande ACBM:s möte den 11 december 1985 skulle ha kunnat stärka sökandens försvar under det administrativa förfarandet.

Förstainstansrättens bedömning

252 Det kan påpekas att efter det att sökanden fick tillgång till samtliga handlingar rörande ACBM har den inte gjort gällande att dessa handlingar innehöll uppgifter som skulle kunna styrka att den inte deltog i den påstådda överträdelsen.

253 Den har inskränkt sig till att förklara att anteckningen avseende ACBM:s möte den 11 december 1985 (handling 20 339) bekräftade att bilagorna till meddelandet om

anmärkningar avseende PAA inte kunde användas som bevis för att sökanden hade deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

254 Det framgår emellertid av det ovan anförda (se ovan punkt 131—168) att artikel 1 i beslutet skall ogiltigförklaras i den del kommissionen anser att sökanden deltog i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989.

255 Vidare har kommissionen vad beträffar perioden från april 1989 till april 1991 inte styrkt att sökanden deltog i en samverkan kring marknadsandelar. Däremot har kommissionen, såsom följer av det ovan anförda, bevisat att sökanden under den aktuella perioden deltog i en prissamverkan och en samverkan kring driftstopp med stöd av andra bevis än handlingarna rörande PAA:s möten.

256 Även om det således antas att kommissionen inte kunde åberopa handlingarna rörande PAA:s möten som bevis för att sökanden deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget, kan denna omständighet inte i sig påverka giltigheten av beslutet i den del det fastställs att sökanden deltog i en prissamverkan och en samverkan kring driftstopp under perioden från april 1989 till april 1991, eftersom detta konstaterande inte grundas enbart på de ifrågavarande handlingarna (se med samma innebörd domstolens dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80, 101/80, 102/80 och 103/80, Musique Diffusion française m. fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkt 30, svensk specialutgåva, häfte 7).

257 Sökandens argument, att det inte var möjligt att veta om de handlingar avseende ACBM som den fick tillgång till utgjorde samtliga kommissionens handlingar i ärendet, skall inte beaktas, eftersom inga omständigheter har åberopats till stöd för detta påstående.

258 Talan kan mot bakgrund av det ovan anförda inte vinna bifall på denna grund.

Yrkandet om ogiltigförklaring av artikel 2 i beslutet

Parternas argument

259 Sökanden har hävdat att artikel 2 i beslutet är så oklart formulerad att det är svårt att för framtida informationsutbyte urskilja vilket slags utbyte av statistiska uppgifter som är tillåtet.

260 Sökanden har med åberopande av *VII: e Rapporten om konkurrenspolitiken* (punkt 7.1) hävdat att det inte finns någon praxis som visar hur ett utbyte av uppgifter avseende "inkommande order och orderstock" skulle utgöra en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget. I avsaknad av ett utbyte av statistik över orderstock och inkommande order skulle vidare de företag som är verksamma inom kartongbranschen, och i synnerhet de små företagen, bli oförmögna att anpassa sig till marknadsutvecklingen.

261 Information om orderstock skulle kunna inhämtas från kunderna och ett utbyte av statistik över orderstocken varje vecka bidrar således inte till en större insyn på marknaden.

262 Vidare har kommissionen i beslutet inte gjort gällande att utbytet av sammanställd statistik över orderstock skulle vara otillåtet i sig (se punkt 134 i övervägandena i beslutet).

263 Under alla omständigheter borde kommissionen inte ha förbjudit utbytet utan att ha tagit ställning till den anmälan som gjordes av sammanslutningen CEPI-Cartonboard för att erhålla ett icke-ingripandebesked eller beviljas ett undantag med stöd av artikel 85.3 i fördraget avseende ett nytt system för informationsutbyte.

264 Kommissionen har hävdat att den har rätt att i sitt beslut förbjuda en fortsatt överträdelse, vilket har bekräftats av förstainstansrätten även i fall då åläggandet har varit mindre utförligt formulerat än här (se bland annat förstainstansrättens dom i det ovannämnda målet Rhône-Poulenc mot kommissionen, och av den 6 oktober 1994 i mål T-83/91, Tetra Pak mot kommissionen, REG 1994, s. II-755, punkt 219—223; svensk specialutgåva, häfte 16). För övrigt uttrycker ett åläggande av detta slag, enligt vilket adressaterna förbjuds att i framtiden använda ett system med ett identiskt eller liknande syfte eller verkan, endast det generella förbudet i artikel 85.1 i ett speciellt sammanhang (förstainstansrättens dom av den 27 oktober 1994 i mål T-34/92, Fiatagri och New Holland Ford mot kommissionen, REG 1994, s. II-905, punkt 39; svensk specialutgåva, häfte 16).

265 Det har konstaterats att prisinitiativen samt principen om "pris framför kvantitet" vilar på ett omfattande och väl utarbetat system för informationsutbyte. Genom systemet försågs medlemmarna av överenskommelsen med uppgifter som var nödvändiga för de samordnade åtgärderna och gjorde det möjligt att övervaka genomförandet av dessa åtgärder (punkterna 65—71 och 134 i övervägandena i beslutet).

266 Systemet för informationsutbyte i dess ändrade utförande till följd av kommissionens undersökningar (se punkterna 105 och 106 i övervägandena i beslutet) har även det ansetts strida mot artikel 85.1 i fördraget av det skälet att visst informationsutbyte, även i sammanställd form, skulle kunna användas för att samordna de deltagande företagens agerande på marknaden. Utvärderingen det modifierade systemet för informationsutbyte påverkades utan tvekan av den tidigare överenskommelsen.

267 Förbudet i artikel 2 i beslutet, som måste uttryckas i allmänna ordalag, eftersom det var avsett att täcka en hel serie framtida ageranden, kan emellertid inte anses

som ett absolut förbud för alla former av informationsutbyte. Förbudet innebär att adressaterna inte får utbyta vissa känsliga uppgifter om olika tillverkare, uppgifter som skulle främja, underlätta eller uppmuntra ett samordnat marknadsagerande eller information som skulle göra det möjligt för dem att övervaka genomförandet eller iakttagandet av konkurrensbegränsande avtal.

268 Ett sådant förbud hindrar inte att ett undantag eller ett icke-ingripande besked skulle kunna lämnas för ett anmält system. Beslutet inverkar således inte på det beslut kommissionen skall fatta om det system för informationsutbyte som anmäldes av sammanslutningen CEPI-Cartonboard den 6 december 1993.

Förstainstansrättens bedömning

269 Det finns anledning erinra om att artikel 2 i beslutet lyder enligt följande:

"De i artikel 1 uppräknade företagen skall omedelbart upphöra med ovannämnda överträdelser om detta inte redan har skett. De skall i framtiden inom ramen för sin verksamhet inom kartongbranschen avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat, inklusive varje form av utbyte av information om företagens verksamhet

a) genom vilket deltagarna informeras direkt eller indirekt om andra enskilda tillverkares produktion, försäljning, orderstock, kapacitetsutnyttjandegrad, försäljningspriser, omkostnader eller marknadsföringsplaner, eller

b) genom vilket ett gemensamt förhållningssätt till priser eller till kontroll av produktionen inom branschen främjas, underlättas eller uppmuntras, även om inga individuella uppgifter lämnas, eller

c) som gör det möjligt för de berörda företagen att fullgöra eller iaktta varje uttryckligt eller tyst avtal om pris eller marknadsuppdelning inom gemenskapen.

Varje system för utbyte av allmänna uppgifter till vilket de är anslutna, såsom Fides-systemet eller dess efterföljare, skall vara utformat på ett sådant sätt att det utesluter inte bara alla uppgifter som kan göra det möjligt att identifiera enskilda tillverkares agerande, utan även alla uppgifter om inkommande order och orderstock, förväntad utnyttjandegrad av produktionskapaciteterna (i båda fallen, även om det rör sig om sammanställda uppgifter) eller enskilda maskiners produktionskapacitet.

Varje system för informationsutbyte av detta slag skall inskränkas till insamling och tillhandahållande av produktions- och försäljningsstatistik i sammanställd form som inte skall kunna användas för att främja eller underlätta ett gemensamt branschagerande.

Företagen skall även avhålla sig från varje form av informationsutbyte som är av betydelse för konkurrensen, utöver det tillåtna utbytet, samt från möten eller kontakter i syfte att diskutera betydelsen av den information som har utbytts eller branschens eller de enskilda tillverkarnas möjliga eller sannolika reaktion på denna information.

De nödvändiga ändringarna av varje eventuellt system för informationsutbyte skall vara genomförda inom tre månader från delgivningen av detta beslut."

270 Såsom framgår av punkt 165 i övervägandena har artikel 2 i beslutet antagits med stöd av artikel 3.1 i förordning nr 17. Enligt denna bestämmelse kan kommissionen, när den konstaterar en överträdelse av bestämmelserna i fördragets artikel 85, ålägga de berörda företagen att upphöra med överträdelsen.

271 Det följer av fast rättspraxis att tillämpningen av artikel 3.1 i förordning nr 17 kan föranleda ett förbud mot att fortsätta med vissa verksamheter och förfaranden eller att upprätthålla förhållanden, om dessa har konstaterats vara rättsstridiga (domstolens dom av den 6 mars 1974 i de förenade målen 6/73 och 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano och Commercial Solvents mot kommissionen, REG 1974, s. 223, punkt 45, svensk specialutgåva, häfte 2, och av den 6 april 1995 i de förenade målen C-241/91 P och C-242/91 P, RTE och ITP mot kommissionen, REG 1995, s. I-743, punkt 90), men även mot att i framtiden ägna sig åt ett liknande agerande (domen i det ovannämnda målet Tetra Pak mot kommissionen, punkt 220).

272 Eftersom artikel 3.1 i förordning nr 17 dessutom skall tillämpas med beaktande av den konstaterade överträdelsen har kommissionen befogenhet att fastställa omfattningen av de berörda företagens förpliktelser i syfte att få nämnda överträdelse att upphöra. Sådana förpliktelser för företagen får emellertid inte överskrida gränserna för vad som är ändamålsenligt och nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet, närmare bestämt att företagen åter skall agera i enlighet med de regler som har överträtts (se domen i det ovannämnda målet RTE och ITP mot kommissionen, punkt 93, samt med samma innebörd förstainstansrättens domar av den 8 juni 1995 i mål T-7/93, Langnese-Iglo mot kommissionen, REG 1995, s. II-1533, punkt 209, och i mål T-9/93, Schöller mot kommissionen, REG 1995, s. II-1611, punkt 163).

273 Vad för det första beträffar sökandens argument att kommissionen skulle ha gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den antog artikel 2 i beslutet utan att ha tagit ställning till om det system för informationsutbyte som anmälts av

CEPI-Cartonboard var förenligt med artikel 85, kan det påpekas att den anmälan som gjordes av sammanslutningen den 6 december 1993 gällde ett nytt system för informationsutbyte, helt åtskilt från det system som kommissionen undersökte i beslutet. När kommissionen antog artikel 2 i det omtvistade beslutet kunde den följaktligen inte inom ramen för det beslutet bedöma huruvida det nya systemet var lagenligt. Kommissionen hade således fog för att inskränka sin undersökning till det tidigare systemet för informationsutbyte och för att ta ställning till detta genom att anta artikel 2 i beslutet.

274 För att i föreliggande fall kontrollera om åläggandet i artikel 2 i beslutet, såsom sökanden har påstått, är för omfattande, kommer räckvidden av de olika förbud som företagen har ålagts att prövas.

275 Vad beträffar förbudet i artikel 2 första stycket andra meningen, vilket innebär att företagen skall avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat som de överträdelser som har konstaterats i artikel 1 i beslutet, syftar detta enbart till att hindra företagen från att upprepa sitt konstaterat rättsstridiga agerande. När kommissionen ålade ett sådant förbud överskred den följaktligen inte sina befogenheter enligt artikel 3 i förordning nr 17.

276 Vad beträffar artikel 2 första stycket a, b och c syftar dessa bestämmelser mer specifikt på förbud mot framtida utbyte av information om företagens verksamhet.

277 Åläggandet i artikel 2 första stycket a, vilket innebär ett förbud mot alla former av framtida utbyte av information om företagens verksamhet genom vilken deltagarna direkt eller indirekt erhåller individuella upplysningar om sina konkurrenter, förutsätter att kommissionen i sitt beslut har konstaterat att ett informationsutbyte av detta slag strider mot artikel 85.1 i fördraget.

278 Det kan i detta avseende konstateras att artikel 1 i beslutet inte innehåller några uppgifter om att ett utbyte av information om enskilda företags verksamhet som sådant utgör en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

279 I artikel 1 anges i mer allmänna ordalag att företagen har överträtt denna artikel i fördraget genom att delta i ett avtal och ett samordnat förfarande som innebar att företagen bland annat "utbytte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder".

280 Beslutet skall emellertid tolkas med beaktande av dess motivering (domen i det ovannämnda målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, punkt 122) och det finns därför anledning framhålla punkt 134 andra stycket i övervägandena i beslutet enligt vilket:

"Tillverkarnas utbyte under mötena inom PG Paperboard (i huvudsak vid JMC:s möten) av sådan information om enskilda företags verksamhet som normalt är konfidentiell och känslig, såsom orderstock, driftstopp och produktionstakt, stred bevisligen mot konkurrensreglerna, eftersom det hade till syfte att åstadkomma så gynnsamma villkor som möjligt för genomförandet av prishöjningarna ... ."

281 Kommissionen har således vederbörligen konstaterat i sitt beslut att utbyte av information om enskilda företags verksamhet som sådant utgör en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget, och följaktligen uppfyller förbudet mot framtida informationsutbyte av detta slag villkoren för en tillämpning av artikel 3.1 i förordning nr 17.

282 Vad beträffar förbuden mot utbyte av sådan information om företagens verksamhet som avses i artikel 2 första stycket b och c i beslutet, skall dessa prövas mot

bakgrund av andra, tredje och fjärde styckena i samma artikel, i vilka innebörden av dessa förbud klargörs. Det är nämligen mot denna bakgrund som det skall avgöras om, och, i förekommande fall, i vilken utsträckning kommissionen ansåg det ifrågavarande utbytet vara rättsstridigt, med hänsyn till att omfattningen av företagens förpliktelser skall inskränkas till vad som är nödvändigt för att företagen åter skall agera på ett sätt som är förenligt med artikel 85.1 i fördraget.

283 Beslutet skall tolkas på så sätt att kommissionen ansåg att Fides-systemet stred mot artikel 85.1 i fördraget genom att det utgjorde ett stöd för den konstaterade överenskommelsen (punkt 134 tredje stycket i övervägandena i beslutet). En sådan tolkning bekräftas av lydelsen i artikel 1 i beslutet, av vilken det framgår att företagen har utbytt information om företagens verksamhet "för att främja [de] åtgärder" som anses strida mot artikel 85.1 i fördraget.

284 Vid bedömningen av omfattningen av de framtida förbuden i artikel 2 första stycket b och c i beslutet skall hänsyn tas till kommissionens ifrågavarande tolkning av Fides-systemets förenlighet med artikel 85 i fördraget.

285 Det kan i detta avseende för det första påpekas att de ifrågavarande förbuden inte är begränsade till utbyte av information om de enskilda företagens verksamhet utan även gäller utbyte av vissa sammanställda statistiska uppgifter (artikel 2 första stycket b och andra stycket i beslutet). För det andra förbjuds i artikel 2 andra stycket b och c utbyte av vissa statistiska uppgifter för att förhindra att ett möjligt stöd för ett potentiellt konkurrensbegränsande beteende uppkommer.

286 Ett sådant förbud, som avser att hindra ett utbyte av rent statistiska uppgifter som inte utgör information om ett enskilt företag eller som kan härledas till ett visst företag och som införs av det skälet att denna information kan användas i konkurrensbegränsande syfte, överskrider vad som är nödvändigt för att tillse att företagen åter agerar lagenligt. Det framgår för det första inte av beslutet att

kommissionen skulle ha ansett att utbytet av statistiska uppgifter var en överträdelse i sig av artikel 85.1 i fördraget. Den omständigheten, att ett system för utbyte av statistiska uppgifter kan användas i konkurrensbegränsande syfte, kan för det andra inte medföra att det strider mot artikel 85.1 i fördraget, eftersom det under sådana omständigheter först är nödvändigt att fastställa att det faktiskt har haft en konkurrensbegränsande verkan. Kommissionens argument, att artikel 2 i beslutet endast är av förklarande karaktär (se ovan punkt 264), är följaktligen grundlöst.

287 Artikel 2 första till och med fjärde stycket i beslutet skall således ogiltigförklaras med undantag av följande avsnitt:

"De i artikel 1 uppräknade företagen skall omedelbart upphöra med ovannämnda överträdelser om detta inte redan har skett. De skall i framtiden inom ramen för sin verksamhet inom kartongbranschen avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat, inklusive varje form av utbyte av information om företagens verksamhet:

a) genom vilket deltagarna informeras direkt eller indirekt om andra enskilda tillverkares produktion, försäljning, orderstock, kapacitetsutnyttjandegrad, försäljningspriser, omkostnader eller marknadsföringsplaner.

Varje system för utbyte av allmänna uppgifter till vilket de är anslutna, såsom Fides-systemet eller dess efterföljare, skall vara utformat på ett sådant sätt att det utesluter alla uppgifter som kan göra det möjligt att identifiera enskilda tillverkares agerande."

Yrkandet om upphävande av eller nedsättning av böterna

A — *Grunder som avser de ämnen som behandlats i gemensamma muntliga yttranden*

288 Vid det informella mötet den 29 april 1997 togs frågan upp om några av de företag som väckt talan mot beslutet kunde tänka sig att avge gemensamma muntliga yttranden för det fall målen skulle förenas vad gäller det muntliga förfarandet. Det betonades att sådana gemensamma muntliga yttranden endast skulle kunna framföras av de sökande som i sin ansökan åberopat grunder motsvarande de ämnesområden inom vilka gemensamma muntliga yttranden skulle avges.

289 Genom telefax av den 14 maj 1997, som ingavs i samtliga sökandeparters namn, meddelade de sitt beslut att avge gemensamma muntliga yttranden i sex ämnen, bland annat följande:

a) beskrivning av marknaden i syfte att visa att överenskommelsen inte medförde något resultat på denna marknad,

b) motiveringen av böterna.

290 I sin ansökan har sökanden inte anfört någon grund eller något argument avseende dessa ämnen. Den har emellertid angett under sammanträdet att den anslöt sig till de aktuella gemensamma yttrandena.

291 Det kan erinras om att enligt artikel 48.2 i rättegångsreglerna får nya grunder inte åberopas under rättegången, såvida de inte föranleds av rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit först under förfarandet. Sökanden har i föreliggande fall inte åberopat vare sig rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit under förfarandet som skulle kunna berättiga att de nya grunderna åberopades.

292 De ifrågavarande grunderna som sökanden åberopade för första gången under sammanträdet skall således avvisas.

B — *Huruvida proportionalitetsprincipen har åsidosatts*

Parternas argument

293 Sökanden har för det första gjort gällande att det är berättigat med en reduktion av böterna, om kommissionen, genom att erhålla bevis, snabbt kan få den påstådda överträdelsen att upphöra (domen av den 10 mars 1992 i det ovannämnda målet ICI mot kommissionen, punkt 393). En sådan reduktion skall dock stå i proportion till samarbetet.

294 Reduktionen av Storas och Renas böter till följd av deras samarbete med kommissionen är absolut oproportionerlig, eftersom detta samarbete inleddes först efter viss tid (nio månader efter att klagomålet inlämnades och fyra månader efter kommissionens undersökningar) och det är tveksamt om överträdelsen upphörde till följd av detta. Ett sådant oproportionerligt förhållande mellan de ålagda böterna är diskriminerande för de bötfällda företagen.

295 För det andra är den bötesnivå som tillämpats i förhållande till de små tillverkarna oskäligt hög, med tanke på att dessa varken har deltagit i att fastställa priser eller i åtgärder för att begränsa produktionen.

296 Sökanden och de andra små tillverkarna har drabbats av kommissionens försök att förverkliga två motstridiga mål. Dels har kommissionen velat ålägga Stora höga böter för att det agerat som "huvudman" för den påstådda överträdelsen, dels var reduktionen av detta företags böter stor i syfte att skapa ett prejudikat avsett att uppmuntra företag att inte försvara sig.

297 Dessa två mål skulle inte ha kunnat förenas utan att alla tillverkare samtidigt ålades höga böter. Sådana överväganden borde inte ha fått beaktas vid beräkningen av böterna.

298 Kommissionen har bestritt sökandens påstående att bötesnivån var artificiellt mycket hög i syfte att kunna ge Stora en oberättigat stor reduktion.

299 Vidare inledde Stora och Rena sitt samarbete med kommissionen på ett tidigt stadium och har väsentligt medverkat till förfarandets slutförande.

Förstainstansrättens bedömning

300 Sökandens resonemang vilar på antagandet att kommissionen fastställt onormalt höga böter. Det finns därför anledning att undersöka om kommissionen

har gjort sig skyldig till en uppenbart oriktig bedömning när den fastställde bötesnivån.

301 Kommissionen har i föreliggande fall fastställt den allmänna bötesnivån med beaktande av hur länge överträdelsen pågått (punkt 167 i övervägandena i beslutet) samt med hänsyn till följande omständigheter (punkt 168 i övervägandena):

"— Samverkan kring prisfastställelse och uppdelning av marknaden utgör i sig allvarliga konkurrensbegränsande åtgärder.

— Överenskommelsen gällde för i stort sett hela gemenskapens område.

— Gemenskapsmarknaden för kartong är en betydelsefull ekonomisk sektor som varje år uppgår till omkring 2,5 miljarder ecu.

— De företag som deltog i överträdelsen täcker praktiskt taget hela marknaden.

— Överenskommelsen har fungerat i form av ett system för regelbundna, institutionaliserade möten som syftat till att detaljreglera kartongmarknaden inom gemenskapen.

— Sinnrika åtgärder har vidtagits för att dölja samverkans verkliga natur och omfattning (avsaknaden av officiella protokoll eller dokumentation från

PWG:s och JMC:s möten, deltagarna uppmanades att inte föra anteckningar, tidpunkten och ordningsföljden för tillkännagivandena om prishöjningarna bestämdes så att man skulle kunna hävda att dessa höjningar endast 'följde på andra höjningar' osv.).

— Överenskommelsens syften har i hög grad uppnåtts."

302 Förstainstansrätten erinrar vidare om att kommissionen i ett svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten har påpekat att böter på en grundnivå om 9 procent eller 7,5 procent av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet har ålagts de företag som har ansetts som "huvudmän" för överenskommelsen respektive de övriga företagen.

303 Det finns anledning framhålla, för det första, att kommissionen vid sin bedömning av den allmänna bötesnivån kan beakta att uppenbara överträdelser av gemenskapens konkurrensregler fortfarande är förhållandevis vanligt förekommande och att kommissionen därför har rätt att höja bötesnivån när den anser att det är nödvändigt att förstärka böternas avskräckande verkan. Följaktligen kan den omständigheten att kommissionen tidigare har tillämpat en viss bötesnivå för vissa typer av överträdelser inte medföra att kommissionen inte skulle kunna höja denna nivå inom de gränser som föreskrivits i förordning nr 17, om detta visar sig nödvändigt för att gemenskapens konkurrenspolitik skall kunna säkerställas (se bland annat domen i de ovannämnda förenade målen Musique Diffusion française m. fl. mot kommissionen, punkt 105—108, och domen av den 10 mars 1992 i det ovannämnda målet ICI mot kommissionen, punkt 385).

304 För det andra framgår det av beslutet att ingen förmildrande omständighet har beaktats i föreliggande fall vid fastställandet av den allmänna bötesnivån. Vidare visar det faktum att det har vidtagits åtgärder i syfte att dölja samverkan att de berörda företagen har varit fullt medvetna om att deras agerande var olagligt. Följaktligen har kommissionen kunnat beakta dessa åtgärder vid bedömningen av

hur allvarlig överträdelsen var, eftersom dessa åtgärder får anses som en särskilt allvarlig aspekt av överträdelsen.

305 För det tredje skall det framhållas att överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget dels pågick under lång tid, dels var av uppenbar beskaffenhet. Dessutom begicks den trots att kommissionens tidigare beslutspraxis, och i synnerhet kommissionens beslut 86/398/EEG av den 23 april 1986 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget, IV/31.149 — Polypropylen (EGT L 230, s. 1), borde ha utgjort ett varnande exempel.

306 Mot bakgrund av dessa omständigheter kan det anses att de kriterier som anges i punkt 168 i övervägandena i beslutet gör den allmänna bötesnivå som fastställts av kommissionen berättigad. Det finns således inga uppgifter som tyder på att kommissionen stödde sig på irrelevanta överväganden vid fastställandet av bötesbeloppets storlek.

307 Vad gäller frågan om det genom de grundnivåer som har tillämpats på de företag som har ansetts utgöra "huvudmän" respektive "ordinarie medlemmar" i tillräcklig omfattning har tagits hänsyn till den roll som varje företag faktiskt har haft i överenskommelsen, skall det inledningsvis betonas att kommissionen på goda grunder har fastslagit att de företag som deltog i PWG:s möten hade ett särskilt ansvar för överträdelsen (punkt 170 i övervägandena i beslutet).

308 Kommissionen har för övrigt gjort en riktig bedömning av hur allvarlig den överträdelse var som överenskommelsens "huvudmän" respektive "ordinarie medlemmar" gjorde sig skyldiga till när den beräknade böterna för dessa två kategorier av företag utifrån grundnivåer på 9 och 7,5 procent av den aktuella omsättningen.

309 Sökanden har slutligen gjort gällande att den har diskriminerats i förhållande till Stora och Rena. Det skall i detta hänseende erinras om att det följer av fast rättspraxis att likabehandlingsprincipen, som utgör en grundläggande princip inom gemenskapsrätten, endast åsidosätts i de fall då jämförbara situationer behandlas olika eller då olika situationer behandlas lika, med mindre än att det finns sakliga skäl för en sådan behandling (domstolens dom av den 13 december 1984 i mål 106/83, Sermide, REG 1984, s. 4209, punkt 28, och dom av den 28 juni 1990 i mål C-174/89, Hoche, REG 1990, s. I-2681, punkt 25, och med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 15 mars 1994 i mål T-100/92, La Pietra mot kommissionen, REGP 1994, s. II-275, punkt 50).

310 Storas förklaringar till kommissionen innehåller i detta fall en mycket noggrann beskrivning av överträdelsens beskaffenhet och syfte, de olika organens uppgifter inom PG Paperboard samt av de olika tillverkarnas deltagande i överträdelsen. Stora har i sina förklaringar lämnat upplysningar som går långt utöver vad som kan krävas av kommissionen med stöd av artikel 11 i förordning nr 17. Även om kommissionen i beslutet hävdar att den har erhållit andra bevis som bekräftar de upplysningar som framgår av Storas förklaringar (punkterna 112 och 113 i övervägandena), framgår det härav tydligt att Storas förklaringar för kommissionen har utgjort de huvudsakliga bevisen för överträdelsen. Det kan därför fastslås att utan Storas förklaringar hade det i vart fall varit betydligt svårare för kommissionen att konstatera den överträdelse som är föremål för beslutet och, i förekommande fall, få den att upphöra.

311 Mot denna bakgrund, och även om Stora samarbetade först efter det att kommissionen hade genomfört undersökningar vid företagen i enlighet med artikel 14.3 i förordning nr 17, har kommissionen inte överskridit det utrymme för skönsmässig bedömning som den förfogar över när det gäller fastställande av bötesbelopp, då den reducerade Storas böter med två tredjedelar.

312 Vad beträffar reduktionen av Renas böter räcker det att konstatera att sökanden inte har bestritt uppgiften i punkt 171 andra stycket i övervägandena

i beslutet enligt vilken Rena "frivilligt överlämnade viktiga handlingar till kommissionen".

313 Sökanden har i sitt svar på meddelandet om anmärkningar bestritt att den på något sätt skulle ha deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget. Mot denna bakgrund kan den inte med framgång göra gällande att den skulle ha diskriminerats i förhållande till Stora och Rena.

314 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall på denna grund.

C — *Huruvida förbudet mot självangivelse har åsidosatts*

Parternas argument

315 Sökanden har anfört för det första att Renas och Storas böter har reducerats med två tredjedelar till följd av att de samarbetade aktivt med kommissionen och för det andra att de företag som i sina svar på meddelandet om anmärkningar i huvudsak inte förnekade de faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundat sina anmärkningar fick sina böter reducerade med en tredjedel (punkterna 171 och 172 i övervägandena i beslutet).

316 När kommissionen ålägger böter har den emellertid inte rätt att skilja mellan företag som bestritt anklagelserna och de som inte har gjort det. Sökanden anser med åberopande av domstolens dom av den 18 oktober 1989 i mål 374/87, Orkem mot kommissionen (REG 1989, s. 3283, punkt 35; svensk specialutgåva, häfte 10) att företagen måste kunna välja fritt hur de vill försvara sig när de är föremål för en undersökning. En sådan frihet föreligger emellertid inte längre om kommissionen skulle kunna ålägga ett företag som försvarar sig en strängare påföljd.

317 Kommissionens beslut strider dessutom mot artikel 6 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna av den 4 november 1950 (nedan kallad den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna). Denna bestämmelse är tillämplig på de behöriga myndigheterna för konkurrensfrågor (Europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter i ärendet Stenuit mot franska staten, nr 11598/85, rapport av den 30 maj 1991, serie A, nr 232-A).

318 Sökandens böter bör därför nedsättas till samma nivå som de företags böter, vilka inte har bestritt att de deltog i överträdelsen.

319 Vad i synnerhet beträffar de reduktioner som kommissionen beviljat Stora och Rena, bestod de två företagens förklaringar av i huvudsak förklarande redogörelser och inte av handlingar eller konkreta uppgifter. Att lämna sådana uppgifter hade av domstolen ansetts som vittnesmål avgivet mot sig själv (domen i det ovannämnda målet Orkem mot kommissionen). Rätten att vägra vittna mot sig själv saknar emellertid mening om kommissionen skulle ha rätt att ålägga de företag som åberopar denna rätt strängare påföljd än de företag som avstår från detta. Således borde inga böter få reduceras till följd av ett samarbete som företagen har rätt att inte ägna sig åt.

320 Kommissionen anser att det ingår i dess utrymme för skönsmässig bedömning att reducera böter som ålagts företag som har samarbetat med kommissionen under dess undersökningar. Domen i det ovannämnda målet Orkem mot kommissionen inskränker inte på något sätt detta utrymme. Den omständigheten att kommissionen inte kan tvinga ett företag att vitsorda bevisen för en överträdelse hindrar den inte från att reducera böterna som erkänsla för att ett företag samarbetat under undersökningarna.

321 Slutligen inledde Stora och Rena sitt samarbete på ett tidigt stadium och bidrog väsentligt till att förfarandet kunde slutföras.

Förstainstansrättens bedömning

322 Såsom framgår av den tabell som kommissionen lämnat som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten fastställdes sökandens böter till 7,5 procent av omsättningen på kartongmarknaden inom gemenskapen 1990. Dessa böter har inte reducerats.

323 Det kan konstateras att eftersom den av kommissionen fastställda allmänna bötesnivån har ansetts vara berättigad med hänsyn till de kriterier som anges i beslutet, reducerade kommissionen, såsom anges i beslutet, verkligen böterna för vissa företag som samarbetade under det administrativa förfarandet. Sökandens påstående att kommissionen har höjt böterna för de företag som utnyttjat sin rätt till försvar kan därför inte godtas.

324 Det följer härav att kommissionen i föreliggande fall genom att reducera böterna till följd av samarbete inte har tvingat sökanden att tillhandahålla svar genom vilka den skulle ha kommit att medge förekomsten av en överträdelse (se domen i det ovannämnda målet Orkem mot kommissionen, punkt 35).

325 Det kan i detta sammanhang tilläggas att om ett företag inte besvarar meddelandet om anmärkningar, inte tar ställning till påståendena om de faktiska omständigheterna i svaret på meddelandet om anmärkningar eller i detta svar i huvudsak eller i sin helhet bestrider kommissionens påståenden om de faktiska omständigheterna i meddelandet om anmärkningar, vilket utgör olika sätt att utöva rätten till försvar under det administrativa förfarandet vid kommissionen, har företaget inte agerat på ett sådant sätt att det är befogat att reducera böterna till följd av ett samarbete under det administrativa förfarandet. Det är endast befogat att reducera böterna om företagets agerande har underlättat för kommissionen att fastställa överträdelsen och i förekommande fall få den att upphöra (domen i ovannämnda målet ICI mot kommissionen, punkt 393). Ett företag som under dessa omständigheter uttryckligen uppger att det inte bestrider de faktiska omständigheter på vilka

kommissionen stöder sina anmärkningar kan anses bidra till att underlätta kommissionens uppgift att fastställa och beivra överträdelser av gemenskapens konkurrensregler.

326 Sökanden har emellertid i sitt svar på meddelandet om anmärkningar bestritt att den på något sätt skulle ha deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget. Den har följaktligen inte agerat på ett sådant sätt att en reduktion av böterna är motiverad till följd av dess samarbete under det administrativa förfarandet.

327 Vad slutligen gäller artikel 6 i Europakonventionen räcker det att konstatera att sökanden inte har förebringat några bevis till stöd för sin argumentation.

328 Talan kan följaktligen inte vinna bifall på denna grund.

D — *Huruvida kriterierna för att fastställa böterna har felbedömts*

Parternas argument

329 Sökanden anser att kommissionen inte beaktat kriterierna för fastställande av böter som framgår av punkt 169 i övervägandena i beslutet på korrekt sätt och att den därför har gjort en felaktig bedömning av sökandens påstådda deltagande i överenskommelsen.

330 Vad beträffar de olika företagens roll i samverkansavtalen (punkt 169 första strecksatsen i övervägandena i beslutet) framgår det av beslutet (punkt 170 i övervägandena) att den enda skillnad som har beaktats är den mellan överenskommelsens "huvudmän" och de "ordinarie deltagarna" i denna. Någon annan omständighet avseende det individuella agerandet har inte beaktats av kommissionen. Denna har således gjort en helhetsbedömning av deltagandet i den påstådda överenskommelsen och har underlåtit att utvärdera varje enskild tillverkares roll.

331 Vad beträffar de olika företagens betydelse inom branschen (punkt 169 tredje strecksatsen) borde det ha stått klart för kommissionen att sökanden var en liten tillverkare. Det framgår av presskonferensen den 13 juli 1984, som gavs av den ledamot av kommissionen som svarade för konkurrenspolitiken, att ingen hänsyn togs till företagens verkliga storlek.

332 Kommissionen har hävdat att den, såsom framgår av punkt 169 i övervägandena i beslutet, tagit hänsyn till de uppgifter sökanden åberopat vid fastställandet av sökandens böter.

333 Kommissionen har betonat att böterna ålades efter att den hade konstaterat förekomsten av en enda överträdelse. Eftersom samtliga mottagare av beslutet hade gjort sig skyldiga till överträdelsen i dess helhet, ålades sökanden böter inte bara för genomförandet av prisinitiativen utan även för andra moment i överträdelsen som nämns i artikel 1 i beslutet.

334 Slutligen har storleken på de olika tillverkarna utan tvekan beaktats genom att böterna har beräknats på grundval av omsättningen.

Förstainstansrättens bedömning

335 Det är ostridigt att böterna beräknades på grundval av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet. Böter på en grundnivå om 9 procent eller 7,5 procent av den individuella årsomsättningen ålades således de företag som ansågs som "huvudmän" för överenskommelsen respektive de övriga företagen.

336 Sökandens böter motsvarar 7,5 procent av dess omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. Kommissionen har således beaktat sökandens ställning i branschen genom att grunda sig på denna omsättning.

337 Det kan vidare erinras om att sökanden, såsom redan har konstaterats, inte kan anses ansvarig för en samverkan kring marknadsandelar.

338 Trots detta konstaterande anser förstainstansrätten inom ramen för sin fulla prövningsrätt att den överträdelse som det har konstaterats att sökanden är skyldig till, det vill säga dess deltagande i en prissamverkan och en samverkan kring driftstopp, är av sådan allvarlig karaktär att det inte finns anledning nedsätta böterna.

339 Det kan i detta hänseende påpekas att sökanden inte deltog i PWG:s möten och således inte har bötfällts i egenskap av överenskommelsens "huvudman". Eftersom sökanden enligt kommissionen inte har varit en av "drivkrafterna" inom överenskommelsen (punkt 170 första stycket i övervägandena i beslutet), uppgick dess böter till 7,5 procent av omsättningen från kartongförsäljning inom gemenskapen år 1990. Denna allmänna bötesnivå är därför berättigad (se ovan punkt 301 och följande punkter).

340 Även om kommissionen felaktigt ansåg att de tillverkare som inte var företrädda inom PWG var "fullständigt informerade" om samverkan kring marknadsandelarna (punkt 58 första stycket i övervägandena), framgår det icke desto mindre klart av beslutet att det var de företag som samlades inom ramen för PWG som samordnade "frysningen" av marknadsandelarna (se bland annat punkt 52 i övervägandena) och att ingen diskussion fördes om de marknadsandelar som innehades av de tillverkare som inte var företrädda i PWG. Kommissionen har för övrigt förklarat i punkt 116 andra stycket i övervägandena i beslutet att "avtalen om marknadsuppdelning (i synnerhet frysningen av marknadsandelarna som beskrivs i punkterna 56 och 57 i övervägandena), på grund av deras karaktär främst angick de stora tillverkarna". Den delaktighet i samverkan kring marknadsandelarna som sökanden felaktigt har lagts till last är enligt kommissionen endast av mindre betydelse i förhållande till prissamverkan.

341 Vad beträffar sökandens argument att kommissionen vid fastställandet av böterna hade underlåtit att beakta sökandens roll i överenskommelsen (se punkt 169 första strecksatsen i övervägandena i beslutet) kan det påpekas att kommissionen i sina inlagor har medgett att den inte har beaktat att sökanden spelade en mindre viktig roll i överenskommelsen än andra "ordinarie deltagare" i denna, det vill säga de företag som inte var företrädda i PWG.

342 I detta avseende framgår det av beslutet att de företag som inte deltog i PWG:s möten informerades om de beslut som fattades av PWG i samband med JMC:s möten och att detta organ var huvudsakligt forum för såväl förberedelserna av de beslut som skulle fattas av PWG som för detaljerade diskussioner om genomförandet av dessa beslut (se i synnerhet punkt 44—48 i övervägandena i beslutet). Mot denna bakgrund har kommissionen gjort en riktig bedömning av hur allvarlig den överträdelse var som överenskommelsens "huvudmän" respektive "ordinarie deltagare" gjort sig skyldiga till genom att välja en grundnivå på 9 procent respektive 7,5 procent av den relevanta omsättningen vid beräkningen av de böter som skulle åläggas dessa två kategorier företag.

343 Att sökanden deltog i JMC:s möten är emellertid inte styrkt annat än för två av de sjutton möten som hölls med detta organ under den period som det har konstaterats att sökanden överträdde artikel 85.1 i fördraget, det vill säga från april 1989 till april 1991. Såsom framgår av tabell 4 som bifogas beslutet deltog sökanden i detta organs möten betydligt mer sporadiskt än andra företag som också ansågs som "ordinaire deltagare" i överenskommelsen.

344 Såsom redan har påpekats har kommissionen dessutom inte bestritt att sökandens priser på den europeiska kontinenten under den aktuella perioden höjdes årligen den 1 januari och/eller den 1 juli, det vill säga andra vid andra tidpunkter än vad som överenskommits inom PG Paperboard.

345 Med hänsyn till dessa omständigheter borde kommissionen ha ansett att sökanden spelade en mindre betydande roll i den påstådda överenskommelsen än de andra företag som ansågs som "ordinarie deltagare".

346 Det skall vidare beaktas att kommissionen inte har styrkt att sökanden deltog i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från halvårsskiftet 1986 till mars 1989.

347 Förstainstansrätten kommer mot bakgrund av dessa omständigheter och med utövande av sin fulla prövningsrätt att nedsätta böterna.

348 Det framgår av det ovan anförda att artikel 1 i beslutet skall ogiltigförklaras vad avser sökanden, i den del det där fastställts att sökanden gjort sig skyldig till en överträdelse före april 1989. Vidare skall artikel 1 åttonde strecksatsen i beslutet ogiltigförklaras vad avser sökanden. Slutligen skall artikel 2 i beslutet till viss del ogiltigförklaras med avseende på sökanden.

349 Böterna som åläggs i artikel 3 i beslutet skall fastställas till 750 000 ecu.

350 Talan ogillas i övrigt.

Rättegångskostnader

351 Enligt artikel 87.3 i rättegångsreglerna kan förstainstansrätten om parterna ömsom tappar målet på en eller flera punkter, eller om särskilda omständigheter motiverar det, besluta att kostnaderna skall delas eller att vardera parten skall bära sin kostnad. Eftersom talan endast delvis har vunnit bifall, beslutar förstainstansrätten, efter en skälighetsbedömning av omständigheterna i målet, att kommissionen skall bära sina rättegångskostnader och hälften av de rättegångskostnader som sökanden förorsakats samt att sökanden skall bära den andra hälften av sina rättegångskostnader.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

1) Artikel 1 i kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget, IV/C/33.833 — kartong, ogiltigförklaras med avseende på sökanden i den del det fastställs att sökanden gjort sig skyldig till en överträdelse före april 1989.

2) Artikel 1 åttonde strecksatsen i beslut 94/601 ogiltigförklaras med avseende på sökanden.

3) Artikel 2 första till och med fjärde stycket i beslut 94/601/EG ogiltigförklaras med avseende på sökanden, med undantag av följande avsnitt:
"De i artikel 1 uppräknade företagen skall omedelbart upphöra med ovannämnda överträdelser om detta inte redan har skett. De skall i framtiden inom ramen för sin verksamhet inom kartongbranschen avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat, inklusive varje form av utbyte av information om företagens verksamhet:

a) genom vilket deltagarna informeras direkt eller indirekt om andra individuella tillverkares produktion, försäljning, orderstock, kapacitetsutnyttjandegrad, försäljningspriser, omkostnader eller marknadsföringsplaner.

Varje system för utbyte av allmänna uppgifter till vilket de är anslutna, såsom Fides-systemet eller dess efterföljare, skall vara utformat på ett sådant sätt att det utesluter alla uppgifter som kan göra det möjligt att identifiera enskilda tillverkares agerande."

4) Det bötesbelopp som åläggs sökanden i artikel 3 i beslut 94/601 fastställs till 750 000 ecu.

5) Talan ogillas i övrigt.

6) Kommissionen skall bära sina rättegångskostnader och ersätta hälften av sökandens rättegångskostnader.

7) Sökanden skall bära hälften av sina rättegångskostnader.

Vesterdorf Briët Lindh

Potocki Cooke

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 14 maj 1998.

H. Jung

Justitiesekreterare

B. Vesterdorf

Ordförande

Innehåll

Bakgrund ..... II - 1135

Förfarande ..... II - 1142

Parternas yrkanden ..... II - 1144

Yrkandet om ogiltigförklaring av beslutet ..... II - 1145

A — Huruvida rätten till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte har preciserat de enskilda tillverkarnas agerande i meddelandet om anmärkningar och i beslutet ..... II - 1145

Parternas argument ..... II - 1146

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1149

B — Huruvida artikel 190 i fördraget har åsidosatts ..... II - 1152

Parternas argument ..... II - 1152

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1153

C — Huruvida artikel 85 i fördraget har åsidosatts till följd av att kommissionens faktiska och rättsliga bedömning var uppenbart oriktig ..... II - 1154

Parternas argument ..... II - 1154

PG Paperboards organ ..... II - 1154

— PC:s uppgifter och sökandens deltagande ..... II - 1154

— JMC:s uppgifter och sökandens deltagande ..... II - 1156

— COE:s uppgifter och sökandens deltagande ..... II - 1161

Prisinitiativen ..... II - 1162

Politiken inriktad på "pris framför kvantitet" ..... II - 1166

Informationsspridningen ..... II - 1168

Hur länge deltagandet pågick ..... II - 1170

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1170

1. Perioden från halvårsskiftet 1986 till april 1989 ..... II - 1171

a) Sökandens deltagande i vissa av PC:s möten ..... II - 1171

b) Sökandens deltagande i tre av COE:s möten ..... II - 1176

c) Sökandens faktiska agerande i fråga om pris ..... II - 1179

d) Slutsats angående den aktuella perioden ..... II - 1180

2. Perioden från april 1989 till april 1991 ..... II - 1180

a) Sökandens deltagande i en prissamverkan ..... II - 1181

— Sökandens deltagande i två av JMC:s möten ..... II - 1181

— Sökandens deltagande i COE:s möte den 3 oktober 1989 ..... II - 1187

— Sökandens faktiska agerande i fråga om pris ..... II - 1189

— Slutsats avseende sökandens deltagande i en prissamverkan ..... II - 1190

b) Sökandens deltagande i en samverkan kring driftstopp ..... II - 1191

c) Sökandens deltagande i en samverkan kring marknadsandelar ..... II - 1198

d) Slutsats angående sökandens deltagande i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget under perioden från april 1989 till april 1991 ..... II - 1202

3. Generell slutsats avseende grunden ..... II - 1202

D — Huruvida rätten till försvar har åsidosatts genom att kommissionen inte delgav sökanden samtliga relevanta handlingar ..... II - 1203

Parternas argument ..... II - 1203

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1204

Yrkandet om ogiltigförklaring av artikel 2 i beslutet ..... II - 1206

Parternas argument ..... II - 1206

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1208

Yrkandet om upphävande av eller nedsättning av böterna ..... II - 1215

A — Grunder som avser de ämnen som behandlats i gemensamma muntliga yttranden . II - 1215

B — Huruvida proportionalitetsprincipen har åsidosatts ..... II - 1216

Parternas argument ..... II - 1216

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1217

C — Huruvida förbudet mot självangivelse har åsidosatts ..... II - 1222

Parternas argument ..... II - 1222

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1224

D — Huruvida kriterierna för att fastställa böterna har felbedömts ..... II - 1225

Parternas argument ..... II - 1225

Förstainstansrättens bedömning ..... II - 1227

Rättegångskostnader ..... II - 1230